

Samfunnsregnskap for gatelagene 2026

Samfunnsregnskap for gatelagene

oslo**economics**

FOTBALLSTIFTELSEN

Tittel: Samfunnsregnskap for gatelagene 2026
Utarbeidet av: Oslo Economics
Oppdragsgiver: Fotballstiftelsen

Publisert: Oktober 2026
Rapportnummer: 2026-92

Kontaktperson: Erik Magnus Sæther / Partner
E-post: ems@osloeconomics.no
Tel: +47 940 58 192

Kontaktperson: Arne Knoph / Daglig leder i Fotballstiftelsen
E-post: arne.knoph@fotballstiftelsen.no
Tel: +47 970 57 400

Foto forside: Kamil Rudnik / Stabæk Gatelag

Innhold

Forord 1

Sammendrag 2

1. Hva er samfunnsregnskapet for gatelagsmodellen? 4

2. Gatelagsmodellen 5

2.1 Hva er gatelagene? 5

2.2 Samskaping mellom Fotballstiftelsen, klubbene, kommune og Nav 9

3. Trening gir samhold, mestring og rusfrie timer 11

3.1 Trygge rammer for mestring og fellesskap 11

3.2 Samhold i stedet for rus 12

3.3 Struktur og rammer med en klar målsetting 12

4. Dugnad og frivillig innsats gir læring og erfaring 14

4.1 Gevinster for spillere 14

4.2 Gevinster for klubbene 15

4.3 Gevinster for lokalmiljø og samarbeidspartnere 15

5. Fotballtrening blir til arbeidstrening og samfunnsdeltakelse 17

5.1 Bygging av grunnlag for videre utdanning og arbeid 17

5.2 Arbeidstrening 17

6. Samskaping mellom gatelag, kommune og Nav i praksis 19

6.1 Gjensidig nytte 19

6.2 Variasjon på tvers av gatelagene 20

6.3 Gode erfaringer fra gatelagene 20

7. Samhold, fellesskap og tilhørighet – gevinster utover helse og arbeidsdeltakelse 24

7.1 Effekter på spillerne 24

7.2 Effekter på lokalmiljøet 24

8. Samfunnsregnskapet 26

8.1 Hvordan tallfester vi gevinster? 26

8.2 De ulike gevinstområdene 26

8.3 Ikke-prissatte gevinster 28

Vedlegg: Metodikk for gevinstberegning 29

9. Referanser 32

Forord

Dette er fjerde gang Oslo Economics kommer med gatelagenes samfunnsregnskap for Fotballstiftelsen. Og for fjerde gang skjer det med rekordresultater – på alle parametere. Det er rett og slett helt eventyrlig bra det vi her kan presentere.

Samtidig er vi i Fotballstiftelsen ikke bare opptatt av å synliggjøre at gatelagsmodellen fungerer, men også hvorfor og hvordan. Denne rapporten sier noe om det.

Her finner du intervjuer med spillere, trenere, ledere og andre fagfolk. Der ligger det mye gull. I årets rapport finner man også et nytt og utvidet fokus. Eller snarere to nye momenter fra tidligere rapporter;

- *Et innlegg fra forskerne Bengt E. Karlsson og Marit Borg – som det siste året har intervjuet over 300 aktører rundt og på gatelagene våre, en forskning som vi er veldig spente på når resultatene derfra kommer senere i høst.*
- *Et eget kapittel om samskapingsmodellen, der blant annet jobbveiledere i både Nav Tromsø og Nav Lillestrøm forteller om hvordan det er å jobbe på kunstgress fremfor kontor.*

– Når jeg møter jobbsøkerne på sin egen arena, i stedet for på et Nav-kontor, blir maktforholdet helt annerledes. Jeg er med på trening, blir slått tunnel på og scora på. Det reduserer ubalansen i maktforholdet og gir en god anledning til å bli kjent, sier jobbveileder Vegard Aaserud ved Nav Lillestrøm.

Han har jobbet med gatelaget til LSK i mange år og også skrevet sin masteroppgave om hvilke muligheter det gir når spillerne ikke møter jobbveilederen eller Nav-konsulenten Aaserud, men spillerutvikleren Vegard.

Han er en del av en satsning som inkluderer 34 gatelag med over 1500 spillere og der mer enn 300 nå tar steget ut i jobb og skole hvert år. For samfunnet betyr det en årlig samfunnsøkonomisk gevinst som har passert 700 millioner kroner årlig. Et vanvittig høyt tall. Samfunnsnytten må ses i sammenheng med den betydelige innsatsen som hvert år legges ned i klubbene, i kommunene og i NAV. Tusen takk!

Det er kraft i verdien av en ball. Det er kraft i mestring, inkludering og fast og forutsigbar aktivitet. Det er kraft når noen går fra negative betegnelser som klient, misbruker, kriminell eller pasient – til å bli spillere.

Og vi har plass til flere, både gatelag, spillere, trenere – og spillerutviklere, enten de er ansatt i NAV, i den offentlige rusetaten, kriminalomsorgen eller andre fagmiljøer. Vi vet at behovet er der og potensialet til å bygge videre er stort – gitt forutsigbar og tilstrekkelig finansiering.

Med det, takk til Oslo Economics for dette grundige og gode arbeidet for oss i Fotballstiftelsen og takk til gatelagene for å lære økonomene om sanne verdier – også det er blitt et #samholdpåekte.

Arne Knoph,
Daglig leder, Fotballstiftelsen

Erik Magnus Sæther,
Partner, Oslo Economics

Sammendrag

Gatelagsfotballen er i stadig vekst

Siden det første gatelaget ble etablert i 2011, har gatelagsfotballen opplevd en eventyrlig vekst. Nå er det 34 gatelag spredt utover hele landet. Med etablering av flere lag og vekst i spillergruppen i eksisterende lag, vokser den samlede spillermassen for hvert år. I 2025 var 1 507 gatelagsspillere med på trening, hvorav 680 regnes som aktive spillere med fast oppmøte. Veksten i lag og spillere var synlig under årets Nasjonal Turnering som ble avholdt på Skagerak Arena i Skien, med rekordmange deltakere. I og rundt gatelagene er det samtidig mer aktivitet enn noen gang. Både omfanget av treningstimer og dugnadstimer er høyere enn noen gang. Samlet sett gir dette stadig flere rusfrie timer.

Gjennom gatelagsmodellen skapes store samfunnsgevinster

Formålet med samfunnsregnskapet er å synliggjøre verdiene som gatelagsmodellen bidrar til å skape for spillerne, andre direkte involverte og samfunnet som helhet. Verdiskapingen oppstår gjennom flere drivere, blant annet forbedret helse blant gatelagsspillerne, reduserte kostnader i helse- og justissektoren, økt verdiskaping fra høyere arbeidsdeltakelse og redusert belastning for pårørende. Samlet anslår vi at gatelagene bidrar til samfunnsøkonomiske gevinster tilsvarende 731 millioner kroner per år. Gevinstene realiseres i samspill mellom klubbene, kommunene, Nav og øvrige samarbeidspartnere. Beregningen av de samfunnsøkonomiske gevinstene omfatter kun gevinstsiden og inkluderer ikke kostnadene ved tiltaket.

Ikke alle gevinster kan beskrives i kroner

Selv om samfunnsregnskapet strekker seg langt i å beregne samfunnsgevinster i kronebeløp, er det flere sentrale gevinstkilder som ikke lar seg tallfeste. Gatelagsspillerne trekker ofte frem samhold, fellesskap og tilhørighet som det aller viktigste ved gatelagstilbudet. Dette kommer også til uttrykk i årets spillerundersøkelse, hvor 92 prosent av spillerne oppgir at gatelaget har bidratt til at de har fått en bedre hverdag. Forskning viser samtidig at deltakelse i meningsfulle aktiviteter kan styrke opplevelsen av medborgerskap og livskvalitet blant personer med utfordringer knyttet til psykisk helse og rus. Slike gevinster er vel så viktige som de tallfestede.

Fotballtrening er grunnmuren i gatelagsmodellen, men aktivitetene er langt bredere

Fotballtreningene utgjør grunnmuren i gatelagsmodellen. Treningene er ikke bare en arena for rusfrihet, fysisk aktivitet og fotball, men også en møteplass der spillerne kan bygge relasjoner, oppleve tilhørighet, utvikle mestringsfølelse og gradvis gjenvinne kontroll over eget liv. For mange handler deltakelsen om å ha et sted å møte opp og om å bli sett og anerkjent.

Aktivitetene i gatelagene strekker seg imidlertid langt utover fotballtreningene. Lagene arrangerer sosiale samlinger og turer som styrker samholdet i lagene, og som for mange spillere bidrar til å bygge selvtillit og tillit til andre. Alle lagene deltar også i dugnadsarbeid for klubbene og deres samarbeidspartnere. Dugnadsarbeidet gir ikke bare verdi for klubbene og samarbeidspartnerne, men også for spillerne selv. For mange gatelagsspillere er det å bidra med frivillig arbeid en viktig kilde til mestring, tilhørighet og opplevelsen av å være til nytte.

Gjennom deltakelse i gatelagene etablerer spillerne faste rutiner og ansvar, som gradvis gjør spillerne bedre rustet for en overgang til utdanning, jobb og aktiv samfunnsdeltakelse. Med

gatelagenes samarbeid med kommune og Nav, er veien til utdanning, arbeidstrening og jobb godt tilrettelagt for spillere som har kommet langt i bedringsprosessen.

Gevinstene oppstår i samskapingen mellom alle involverte aktører

Samfunnsverdiene som skapes gjennom gatelagsmodellen oppstår gjennom samspill mellom de ulike aktørene som er involvert. Samarbeidet med kommunene og Nav er en sentral del av denne verdiskapingen. Der samarbeidet fungerer godt, skapes det gevinster for både gatelagsspillerne, kommunene og Nav. Samtidig er det betydelige forskjeller i hvordan samarbeidet er organisert og hvordan det oppleves å fungere på tvers av lagene. Dette peker på et potensial for læring og erfaringsutveksling mellom gatelagene.

I årets rapport har vi viet særlig oppmerksomhet til samhandlingen mellom gatelagene, kommunene og Nav. Gjennom intervjuer med spillere, trenere, Nav-konsulenter og ansatte i kommunenes rus- og psykiske helsetjenester, løfter vi frem eksempler fra gatelag som har etablert velfungerende samarbeidsmodeller. Historiene fra disse gatelagene synliggjør at gode samarbeid gir gevinster for alle parter. Den tette kontakten mellom gatelagsspillerne og veiledere i Nav og kommunen bidrar ikke bare til å bygge tillit og kjennskap blant spillerne, men forenkler også oppfølgingsarbeidet for veilederne.

Ny forskning bidrar til økt kunnskap om effektene av gatelagene

Samfunnsregnskapet for gatelagene er ett av flere prosjekter myntet på å øke kunnskapen om gatelagenes effekter. Avslutningsvis i rapporten presenterer professor emeritus Bengt Karlsson og professor emerita Marit Borg forskningsprosjektet «Samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet gjennom deltakelse i gatelagsfotball», som er et omfattende forskningsprosjekt om hvordan gatelagsfotball kan styrke opplevelser av samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet for personer som spiller gatelagsfotball.

Samfunnsøkonomiske bruttogevinster

Årlige samfunnsøkonomiske bruttogevinster (nåverdi)

Helse – bedre livskvalitet og økt levetid
~ 375 mill.kr.

Reduserte kostnader i helsetjenesten
~ 76 mill.kr.

Redusert belastning for pårørende
~ 144 mill.kr.

Reduserte kostnader i politiet, domstolene og kriminalomsorgen
~ 42 mill.kr.

Økt verdiskaping - utdanning og arbeid
~ 57 mill.kr.

Ikke-prissatte gevinster
- Samhold, mestring og tilhørighet
- Styrket sosial infrastruktur
- Redusert stigma for sårbare grupper

Dugnad og frivillig arbeid
~ 13 mill.kr.

Reduserte skattefinansieringskostnader
~ 24 mill.kr.

Note: Gevinstene skapes i samarbeid med klubbene, frivillige, kommunene, Nav og næringslivspartnere. I beregningene ser vi kun på gevinstsiden og ikke på kostnadene.

1. Hva er samfunnsregnskapet for gatelagsmodellen?

Formålet med samfunnsregnskapet er å synliggjøre verdiene som gatelags-modellen bidrar til å skape for spillerne, for andre direkte involverte og for samfunnet som helhet.

Et samfunnsregnskap synliggjør de samlede gevinstene som et tiltak, i dette tilfelle gatelags-modellen, skaper for ulike grupper i samfunnet. Ved å synliggjøre og verdsette ulike typer gevinster gir samfunnsregnskapet et bredere bilde av hva som oppnås når mennesker får en ny arena, en meningsfull rolle og tilknytning til et fellesskap.

Videre har samfunnsregnskapet som formål å styrke samarbeidet mellom gatelaget og private- og offentlige aktører. Når effektene synliggjøres, blir det enklere å begrunne videre satsing og samarbeid. Samfunnsregnskapet gir klubbene et tydelig grunnlag for videreutvikling av tilbudet, samtidig som det bidrar til å vise at fotball kan være et effektivt virkemiddel for positiv endring.

Det er imidlertid krevende å prissette liv, helse, mestring og tilhørighet. Vi har ved hjelp av statistikk fra spørreundersøkelser til klubber og spillere, og samfunnsøkonomisk metodikk forsøkt å tallfeste den samfunnsøkonomiske nytten av gatelags-modellen. Denne gevinsten er etter beste evne tallfestet i kroner, men flere viktige gevinster synliggjøres kvalitativt.

Samfunnsregnskapet for 2026 er den fjerde årlige rapporten utarbeidet av Fotballstiftelsen og Oslo Economics. Årets rapport retter økt oppmerksomhet mot gatelagenes, klubbenes og Fotbalstiftelsens samhandling med Nav og kommune. Verdiene som skapes gjennom gatelagsmodellen oppstår i samskapingen mellom aktørene. Dette beskrives gjennom intervjuer med spillere, trenere og konsulenter fra Nav og kommunetjenester. I årets rapport er det også lagt større vekt på gatelagsspillernes sosiale gevinster. Forståelsen av sosial rehabilitering i sammenheng med sosial inkludering er viet mer oppmerksomhet enn i de foregående samfunnsregnskapene.

Følgende forskningsartikler er særlig sentrale:

- Recovery på banen – Gatelag som samskapende sosial innovasjon i norske kommuner (Kobro, Borg, Karlsson, & Vike, 2019)
- Gatelagsfotball som Recovery på banen – «Verdens beste ettervern?» (Thompson, Knutsen, Johansen, Borg, & Karlsson, 2019)
- Recovery on the Pitch: Street Football as a Means of Social Inclusion (Ogundipe, et al., 2020)
- «Det er ingen terskel her»: Erfaringer med meningsfulle aktiviteter, medborgerskap og livskvalitet i Psykiatrialliansen (Karlsson, Nesse, & Borg, 2023)

Gledsrus, samhold og sportsånd under Nasjonal Turnering

Foto: Victor Hofsøy, FK Eik Tønsberg Gatelag

2. Gatelagsmodellen

Gjennom gatelagene får mennesker med rusrelaterte utfordringer faste rutiner og meningsfull aktivitet i form av fotball-treninger, sosiale arrangementer og felles arbeidsprosjekter. Spillerne oppnår mer struktur i hverdagen og opplever samhold, tilhørighet og mestring.

2.1 Hva er gatelagene?

Gatelagene er et lavterskeltilbud for personer som har eller har hatt rusutfordringer. Hver uke tilbyr lagene fotballtreninger på faste tidspunkter, der det eneste som kreves er at spillerne møter rusfrie. Rundt treningene organiseres måltider og andre aktiviteter. Dette kan være sosiale møtepunkter for spillerne, men også felles arbeidstrening og prosjekter. Aktivitetene i lagene gir spillerne faste rammer og en ny struktur i hverdagen som fungerer som et utgangspunkt for redusert rusbruk og varig endring i spillernes liv.

2.1.1 Utbredelse og utvikling

Gatelagene blir drevet som integrerte lag i toppfotballklubbene. Dette gjør den norske gatelagsmodellen unik i verdenssammenheng. Det første gatelaget ble startet av Fredrikstad Fotball-klubb i 2011, og siden har lagene dukket opp over hele landet.

Gatelagene er organisert under Fotballstiftelsen, som ble etablert med formål om å gi faglig utvikling og økonomisk støtte til klubbene som driver gatelag. Fotballstiftelsen organiserer i dag 34 gatelag rundt om i Norge. Samtlige klubber i Eliteserien 2026 er representert.

Flere klubber og kommuner ønsker å opprette lag, og antall spillere er i stadig vekst. I 2025 deltok totalt 1 507 personer på gatelagstrening. Dette er en økning fra 1 488 personer i 2024. I perioden januar til oktober var det 641 spillere som møtte opp på trening hver uke. Det er ikke innhentet statistikk over aktive for hele året, men basert på antall nye spillere som ble aktive i perioden januar til oktober, estimerer vi at 680 spillere møtte opp på trening hver uke i 2025.

«Gatelaget skiller seg fra andre tilbud ved at det oppleves som lavterskel. Gatelagene fungerer fordi det gir en kombinasjon av rutiner, tilhørighet og opplevelsen av å ha en god dag. Jeg har enda til gode å oppleve at noen ikke synes det var kjempeålreit første gang de deltok på trening»

Inger-Lise Wathne, ruskonsulent i Drammen kommune

Figur 2-1: Gatelagsmodellen

2.1.2 Hvem er gatelagsspillerne?

Gatelagsspillerne er personer over 18 år, både kvinner, menn og ikke-binære, som har eller har hatt rusutfordringer. Det varierer i hvilken grad spillerne er aktive rusbrukere. Noen er tidligere rusbrukere som har overkommet avhengigheten, men som ikke har lyktes med å komme tilbake til samfunnet ennå.

Det er derfor forskjeller, både i omfang og art, i hvilke utfordringer gatelagsspillerne har. Mange har opplevd en vanskelig barndom og ustabile familieforhold. Blant personer med rusutfordringer er psykiske lidelser som angst, depresjon, personlighetslidelser og psykoselidelser vanlig. Hele ni av ti pasienter i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) har en psykisk lidelse (Folkehelseinstituttet, 2018).

Da gatelagene startet opp, var hovedvekten av spillerne godt voksne mennesker med langvarige rusutfordringer. De siste årene har imidlertid flere yngre personer med rusutfordringer kommet til. Den største veksten har vært blant spillere mellom 18 og 29 år. Til sammen utgjør spillerne som er 40 år eller yngre om lag 60 prosent av den totale spillermassen.

Hovedandelen av gatelagsspillerne er menn, og andelen mannlige spillere utgjorde rundt 90 prosent i 2025. Samtidig er kvinneandelen i sterk vekst, mye grunnet et styrket fokus på inkludering av kvinner i gatelagene.

Haaland bidrar til gatelagsforkamp før Bodø/Glimt – Manchester City

«Vi synes gatelagene er et fantastisk initiativ fra fotballfamilien; et initiativ som virkelig utgjør en forskjell i folks liv.»

Erling Braut Haaland og Alfie Haaland til Fotballstiftelsen

Gatelaget er alt for meg

Intervju med Surafel, gatelagspiller, og Lars-Petter Eggen, trener i Strømsgodset

Surafel, spiller på gatelaget til Strømsgodset

Vi møter Surafel og Lars-Petter på klubbhuset til Strømsgodset på Gulskogen i Drammen før trening i det som trolig kommer til å være en av årets varmeste dager.

For Surafel startet veien inn i Strømsgodset gatelag med et ønske om en ny start. Etter å ha flyttet fra Oslo til Lier fikk han muligheten til å være tilknyttet gatelaget gjennom samfunnsstraff. Det som begynte med å feie garderober én dag i uka utviklet seg raskt til noe mye større. I dag er han ansatt i klubben, har ansvar for kiosken og er en viktig ressurs for både spillere, barn og pensjonister som besøker anlegget. For ham har gatelaget blitt et sted der han blir sett, får tillit og opplever mening i hverdagen.

– Gatelaget er alt for meg. Godset er alt for meg. Hvis ikke det hadde vært for gatelaget og Strømsgodset, hadde jeg levd det samme livet som før. De har vist meg tillit og gitt meg ansvar. Samholdet beskriver han som sterkt, der spillerne bygger opp og støtter hverandre gjennom utfordringer og vanskelige perioder i livet.

Gatelagstrener og leder for samfunnsavdelingen, Lars-Petter Eggen, mener at nettopp fellesskapet er kjernen i tilbudet. Han beskriver gatelaget som et lavterskeltilbud med profesjonelle rammer, der deltakerne blir sett, hørt, får trent, dusjet, spist og tilbrakt tid sammen. Ofte er det som skjer før og etter treningene vel så viktig som selve fotballen, forklarer han.

– Målet er å skape gode opplevelser og et trygt sted å være. Kampene er viktige, men det handler først og fremst om mennesker, tilhørighet og mestring, sier Eggen. Han fremhever at gode relasjoner, meningsfulle aktiviteter og et inkluderende miljø er avgjørende for at spillerne blir værende og får en bedre hverdag.

Lars-Petter Eggen, samfunnskontakt og gatelagstrener på Strømsgodset

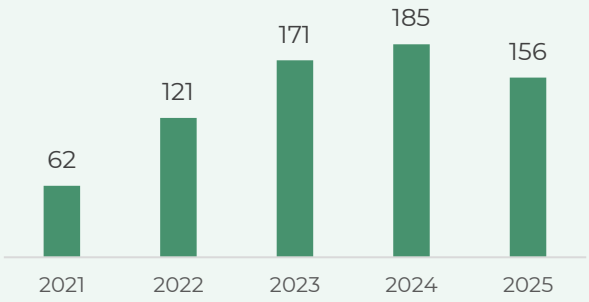
2.1.3 Gatelagsjentene

Fra oppstarten av gatelagene i 2011, var lagene lenge dominert av menn, med kun et fåtall kvinner. Siden prosjektet «gatelagsjentene» ble startet i 2022, har derimot andelen kvinnelige spillere økt betraktelig (Figur 2-2). Likevel er kvinnene underrepresentert. Spillere og trenere vi har snakket med fremhever utfordringer med å rekruttere jenter dersom laget ikke allerede har etablerte gatelagsjenter. Samtidig ønsker mange lag flere kvinnelige spillere da de oppleves som positive for de andre spillerne og apparatet rundt. Et tydelig eksempel på dette er at 76 prosent av spillerne i spillerundersøkelsen svarte at de er helt eller delvis enig i at kvinner på gatelaget gir et bedre miljø (Figur 2-3).

«Jenter er det beste man kan ha for miljøet. De gir en ro i laget»

Lars-Petter Eggen, samfunnskontakt og gatelagstrener på Strømsgodset

Figur 2-2: Kvinnelige gatelagsspillere

Kilde: Fotballstiftelsens klubbundersøkelser

Gatelaget – et sted å høre til

Intervju med Kirvil Paulsen, keeper på Sandefjord gatelag

Gatelagstilbudet hjalp Kirvil Paulsen ut av rusproblemene. Hun er keeper på gatelaget til Sandefjord, hvor hun har spilt i hele 9 år. Etter å ha prøvd ulike psykologer og grupper uten at det hjalp, turte hun endelig å prøve seg på gatelaget.

– Gatelaget trente rett ved der jeg bodde. Jeg pleide å luske litt i buskene for å se hva det gikk ut på. Så turte jeg å bli med, og har hengt på siden da. Og jeg kommer aldri til å slutte. Det reddet livet mitt, sånn på ekte.

Kirvil beskriver samholdet på laget som godt.

– Det er den plassen hvor jeg føler meg 100 prosent trygg. Uansett hvordan det er, så er det her jeg føler meg helt trygg og kan være meg selv.

Tilhørigheten til Sandefjord by har også blitt sterkere etter at hun begynte å spille på gatelaget.

– Mange i byen vet hvem jeg er og hva jeg har drevet med, men nå kommer jeg inn og føler på en tilhørighet. Jeg blir sett med nye øyne. Det er deilig, men samtidig skummelt.

Foto: Sandefjord Fotball

Figur 2-3: «Det å ha kvinner på gatelaget gir et bedre miljø»

Kilde: Fotballstiftelsens spillerundersøkelse 2026

Kvinner med rusutfordringer har mange av de samme utfordringene som menn, men skiller seg på enkelte måter. Generelt utvikles rusproblemer og skader på organer raskere hos kvinner, og sosialt virker kvinnelige rusbrukere å møte mer stigmatisering. I snitt har kvinner mindre kroppsmasse, samt en annen kroppssammensetning, som gjør at rusmidler kan få en annen effekt enn hos menn. I tillegg ser det ut til at hormoner kan spille en viktig rolle. Østrogen og progesteron påvirker hjernens glutamatsystem, og dermed risikoen for avhengighet og russug (Rusopplysningen, u.d.).

I bruksmønster og årsak er det også forskjeller mellom kjønnene. En undersøkelse basert på brukere av heroin i Oslo, viste at kvinner har lavere debutalder og at de injiserer oftere og i større doser enn menn (Bretteville-Jensen, 2000). Kvinner starter gjerne med rus som følge av allerede eksisterende psykisk uhelse, traumatiske opplevelser eller relasjonsproblemer. Mange kvinner som utvikler rusproblemer har opplevd overgrep, vokst opp med rus i familien, eller har partnere som er rusbrukere (European Union Drugs Agency, u.d.).

2.1.4 Spillerrekruttering

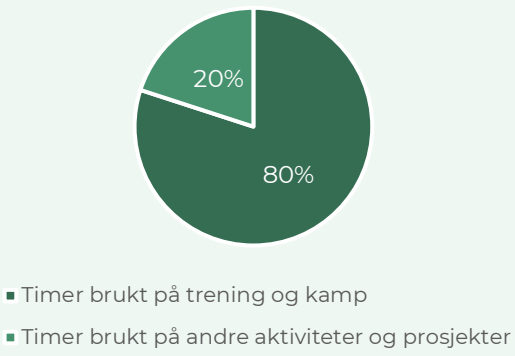
Spillerrekrutteringen foregår på flere arenaer. Den største andelen, omtrent en fjerdedel, rekrutteres gjennom spillernes egne nettverk. De årlige klubbundersøkelsene for årene 2019-2025 understøtter dette. Resten av spillerne blir rekruttert gjennom institusjoner som kommunens rustjeneste, Nav, behandlingsinstitusjoner og kriminalomsorgen.

Spillerne kan tilhøre gatelagene så lenge de ønsker og har behov for det. Deltagelsen slutter gjerne naturlig når spilleren går videre til jobb eller utdanning. Samtidig tilbyr klubbene ettervern. Ettervern tilbys gjennom lagets ordinære aktiviteter, men enkelte klubber har også egne etterverns tilbud. Et godt eksempel på dette er etterverns laget i Bodø/Glimt. Laget har treninger på kveldstid, som gjør det mulig for spillere å kombinere jobb og fotballtrening. Klubber som ikke har etterverns lag, prøver gjerne å tilpasse tilbudet slik at flest mulig får deltatt på trening. Ellers legger de opp til deltagelse på andre aktiviteter i klubben som sosiale aktiviteter og dugnader.

2.1.5 Tilhørende prosjekter

Gatelagene er mer enn bare fotballen. Det er en arena for mennesker som har vært gjennom krevende tider, hvor fotball, prosjekter og fritidsaktiviteter i kombinasjon kan skape et samhold som fyller hverdager og gjør det enklere å være rusfri. Lagene arrangerer ofte sosiale aktiviteter på siden av fotballspilling. Dette kan for eksempel

Figur 2-6: Gatelagenes aktiviteter

Kilde: Fotballstiftelsens klubbundersøkelse

være klatring og bowling, men også kulturaktiviteter som revy og teater. Flere av lagene drar også på treningsleir sammen.

I tillegg deltar alle gatelagene i dugnad og frivillig arbeid. Omfanget av dette og verdien det gir for spillerne, klubbene og deres lokalmiljøer beskrives i kapittel 4. Rundt gatelagene organiseres også en rekke prosjekter som har til hensikt å videreutvikle kvaliteten i satsingen, utvide tilbudet og bistå den enkelte spiller på veien mot et rusfritt liv. Dette inkluderer:

- **Fra soning til scoring** som forsøker å etablere gode overganger for innsatte i soningsinstitusjoner til gatelagene.
- **Gatelagsjentene** som har mål om å rekruttere flere kvinner til lagene.
- **Gatelagsrekruttene** som er et prosjekt i samarbeid med Sparebankstiftelsen DNB, som har til hensikt å etablere nye lag, og å forsterke eksisterende lag, gjennom å trygge nye spillere.
- **Gatelagene redder liv** som er et førstehjelpsprosjekt der alle spillere og bidragsytere får grunnleggende opplæring i hjerte- og lungeredning og førstehjelp.
- **Arbeidstrening** der målet er å bygge livsmestring, motivasjon og ferdigheter på vei mot ordinært arbeidsliv.

2.2 Samskaping mellom Fotballstiftelsen, klubbene, kommune og Nav

Samskaping kan defineres som samarbeid mellom offentlige og private aktører som bidrar til å skape fellesskapsverdi av både sosial og instrumentell karakter, med gevinster på individ- og samfunnsnivå (Simonsson, Moe, & Marthinsen, 2023). Gatelagene kan forstås som samskapende i den forstand at de springer ut av idrettsklubbenes initiativ og organisering, samtidig som de er avhengige av tett samarbeid med Fotballstiftelsen, kommunen, Nav og lokale samarbeidspartnere for å maksimere gevinstene.

I det følgende gis korte beskrivelser av rollene til hver av de sentrale aktørene i samskapingen rundt gatelagene.

2.2.1 Klubbene

Det er i hovedsak klubbene selv som tar initiativ til å starte et gatelag. I prosessen blir klubbene godt hjulpet av Fotballstiftelsen, og får ofte råd og innspill fra allerede etablerte gatelagsklubber. Gatelagene er fra start tett integrert i klubben, og spillerne omgås gjerne A-lagsspillere i treningshverdagen. Klubbene samarbeider også aktivt med samarbeidspartnere og sponsorer. Mange klubber bruker disse aktørene som arenaer for å gi gatelagsspillerne arbeidserfaring. At gatelagene er en integrert del av toppklubbene er forbundet med mye stolthet for gatelagsspillerne. Å representere klubbens logo og farger, bidrar for mange gatelagsspillere til å skape en følelse av å være del av noe større enn seg selv.

2.2.2 Kommune og Nav

Samarbeidet med kommune og Nav organiseres ulikt på tvers av gatelagene. I mange av lagene deltar ruskonsulenter på treninger og under måltider i forbindelse med treningene. Ruskonsulentene jobber kontinuerlig med å følge opp spillerne i deres utvikling utenfor fotballbanen.

Samarbeidet med kommunen og Nav er ofte tett, og kommunen kan eksempelvis bidra aktivt til rekruttering av nye deltakere til gatelaget. Videre samarbeider klubbene og Nav om å legge til rette for arbeidstrening og om å finne aktuelle arbeidsgivere. Flere klubber samarbeider også med andre arbeidsmarkedsbedrifter om jobbkonsulenter på trening, både direkte og i trepartssamarbeid med Nav.

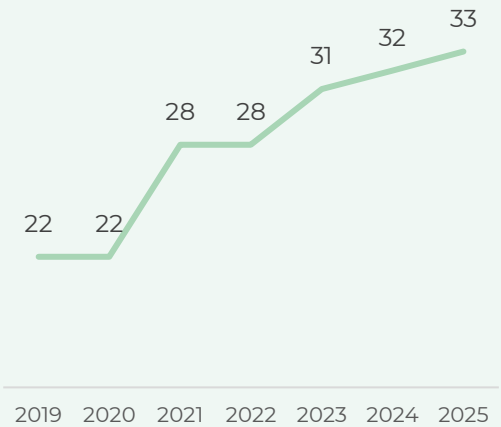
Rollen til kommune og Nav i samskapingen er viet ekstra oppmerksomhet i årets rapport, og beskrives mer detaljert, med flere casehistorier fra lagene, i kapittel 6.

2.2.3 Fotballstiftelsen

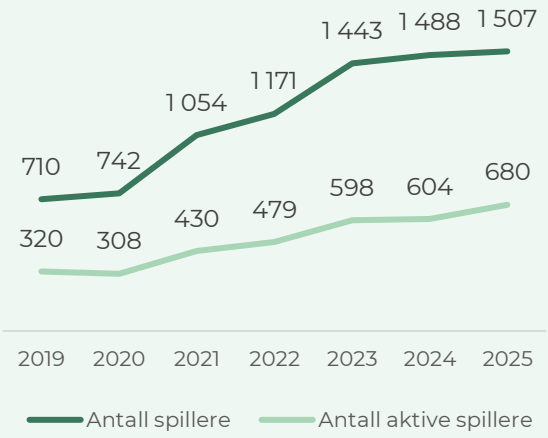
Fotballstiftelsen ble etablert i 2015, og har som formål å støtte gatelagsklubbene finansielt og faglig. Stiftelsen bidrar med å arrangere turneringer og treff, som faglige samlinger for trenere og ledere, og har ansvar for finansiering og administrering av tilhørende prosjekter.

I etableringsfasen av nye gatelag gir Fotballstiftelsen støtte gjennom informasjon, sikring av økonomisk støtte og annen praktisk hjelp. Videre stiller Fotballstiftelsen krav om at klubbene

Figur 2-4: Antall gatelag per 31.12.2025

Figur 2-5: Antall gatelagsspillere

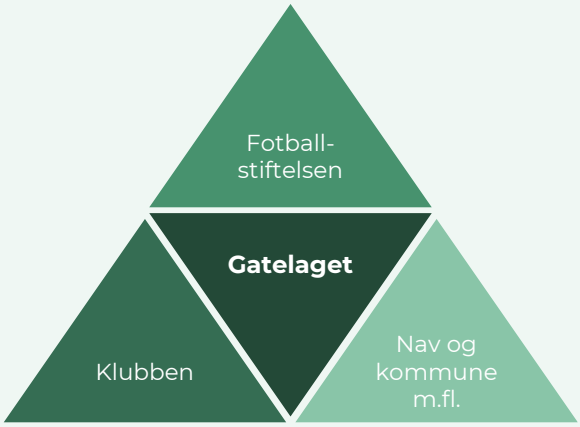
Kilde: Fotballstiftelsens klubbundersøkelser. I april 2026 ble gatelaget til Fyllingsdalen etablert som landets 34. gatelag.

etablerer et konkret samarbeid med offentlige aktører og bistår klubbene i dette arbeidet. På denne måten bidrar stiftelsen til å sikre forankring, kvalitet og samskaping rundt gatelagsmodellen.

Fotballstiftelsen estimerer et årlig budsjettbehov på rundt 33 millioner kroner for å opprettholde aktivitetsnivået. Reelt sett vurderes behovet å være enda større. Dette skyldes at stadig flere ønsker å spille på gatelag og at flere klubber ønsker hjelp til å starte opp. Stiftelsen arbeider aktivt med å sikre finansiering utover de viktige offentlige bidragene og med å styrke gatelagenes lokale forankring.

Fotballstiftelsen mistet sin øremerkede bevilgning i statsbudsjettet etter 2023, noe som har skapt usikkerhet og forsinkelser for både nye og eksisterende gatelag. Det er fra 2024 gitt flerårig tilskudd fra Helsedirektoratet, og stiftelsen mottok 20,6 millioner kroner i 2025. Det flerårige tilskuddet gir en viss grad av forutsigbarhet. På den andre siden mottar Fotballstiftelsen omtrent samme beløp hvert år, kun justert for prisvekst. Dette kan begrense veksten i gatelagsordningen de neste

Figur 2-3: «Samskapingspyramiden»

Illustrasjon: Oslo Economics

årene, fordi det gir mindre spillerom for å starte opp flere gatelag og hindrer mulighetene til å utvide aktivitet og etablere nye prosjekter rundt eksisterende gatelag.

Gatelagene

3. Trening gir samhold, mestring og rusfrie timer

Fotballtreningene er grunnmuren i gatelagsmodellen. Treningene er ikke bare fysisk aktivitet – de er en arena der spillerne får mulighet til å bygge nye relasjoner, oppleve tilhørighet, føle på mestring og gradvis gjenvinne kontrollen over eget liv. Det handler om å ha et sted å gå til, og om å bli sett når man kommer.

3.1 Trygge rammer for mestring og fellesskap

I gatelagene brukes fotballtreningene som et verktøy for å hjelpe spillerne med å håndtere rusutfordringer. Treningene fungerer som et strukturerende element i en hverdag som for mange har vært preget av uforutsigbarhet. Gjennom regelmessig deltakelse får spillerne ikke bare fotballferdigheter, men også erfaringer og vaner som kan styrke evnen til å håndtere hverdagen. Treningene er utgangspunktet, men effektene strekker seg langt utover banen.

Lagfølelse og samhold er sentrale forutsetninger for at et fotballag skal fungere, og dette gjelder på lik linje for gatelag som for profesjonelle lag. For gatelagene er det nettopp treningene og det som skjer rundt dem som danner grunnlaget for samhold, struktur og mestring.

Gatelagene trener vanligvis tre ganger i uken, med noen lokale tilpasninger. For å sikre at ingen faller utenfor på grunn av praktiske hindringer, tilbyr mange klubber transport til treningene. Trenings-dagen starter typisk klokken 09:15 med en uformell samling – en kopp kaffe og en prat på stadion – før spillerne tar på seg klubbens treningstøy og går ut på banen. Spillerne som møter opp fast, får egne fotballsko, mens andre kan låne ved behov.

Treningstøyet er identisk med det klubbens øvrige lag bruker. Mange spillere beskriver at de opplever stor stolthet knyttet til å bære klubbens logo og farger. Dette er en viktig dimensjon ved gatelagsmodellen ved at spillerne blir en del av noe som er større enn seg selv, med alt klubben representerer av historie, identitet og fellesskap lokalt. Fra spillerundersøkelsen 2025 fremkommer det at 82 prosent av spillerne er helt eller delvis enig i at de føler seg som en del av fotballklubben.

Selve treningsøkten er tilpasset spillernes nivå og inneholder gjerne en blanding av oppvarming,

Et inkluderende fellesskap gjennom fotball

Intervju med Roger Iversen og Petter Olsen, trenere og grunnleggere av Sandefjord gatelag

Vi møter Roger Iversen og Petter Olsen, trenere og grunnleggere av gatelaget til Sandefjord, en frisk januarmorgen før ukas andre gatelagstrening.

Olsen og Iversen er tydelige på hva som ligger til grunn for suksessen til Sandefjords gatelag: et trygt og inkluderende miljø, hvor hver enkelt spiller blir sett. De legger stor vekt på først og fremst å behandle deltakerne som fotballspillere, ikke som en definert gruppe – noe de opplever at bidrar til økt tillit og åpenhet blant spillerne.

– Det viktigste for oss er at alle føler seg velkomne og inkludert. Vi prøver å se hver enkelt og bygge relasjoner over tid, forklarer trenerne. De peker på tydelige rammer, som rusfrihet under trening og krav om å møte presis, kombinert med spillerinvolvering i regelutforming, som sentrale faktorer for å skape eierskap og struktur i gruppen.

Samtidig understreker de betydningen av fellesskapet rundt laget. Gjennom aktiviteter både på og utenfor banen opplever spillerne tilhørighet og mestring.

– Det sosiale er nesten viktigere enn selve fotballen. Mange har vært alene lenge, men her får de oppleve å være en del av noe større.

Trenerne trekker også frem den tette oppfølgingen som en avgjørende faktor. De bruker mye tid på dialog med spillerne, også utenfor treningstid, noe som bidrar til å skape trygghet og kontinuitet.

– Det å bli sett og fulgt opp betyr enormt mye, spesielt for en gruppe som ofte ikke er vant til det.

Over tid ser de tydelige positive endringer hos spillerne. Flere får struktur i hverdagen, bedre fysisk og psykisk helse, og noen tar viktige steg videre, som å komme tilbake i arbeid eller få tilbake førerkortet.

– Vi ser at tilfriskningen kan være enorm. Mange får livet sitt mer på stell. Gatelagene er etter vår mening Norges beste ettervern for rusmisbrukere.

Foto: Sandefjord Fotball

teknikktrening, kamp og straffekonkurranser. Etter trening kan spillerne dusje i garderoben, der håndklær og såpe er tilgjengelig. Til slutt samles spillere, trenere og andre involverte til felles lunsj. Det serveres alltid gratis mat i forbindelse med treningene, og måltidet er en viktig del av dagen – ikke bare som praktisk tilbud, men som en naturlig møteplass der spillere og trenere sitter sammen og prater. Ofte deltar også Nav-veiledere og ruskonsulenter fra kommunen under måltidene. Måltidet fungerer som et uformelt samlingspunkt, der spillerne får mulighet til å snakke om ulike utfordringer og livet utenfor fotballbanen generelt.

3.2 Samhold i stedet for rus

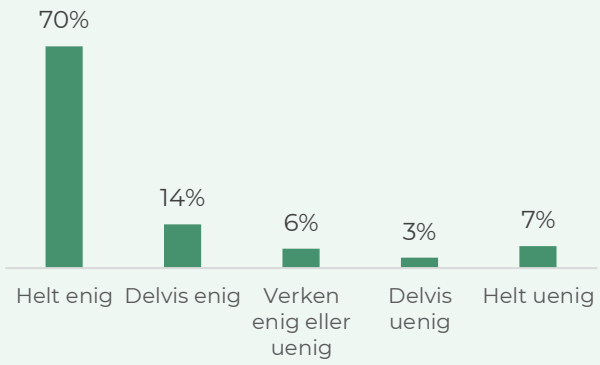
Personer med rusutfordringer opplever ofte utenforskap og marginalisering, og forskning viser at resosialisering med storsamfunnet er essensielt for tilfriskning (Fugletveit & Tonholm, 2010). I forskningsartikkelen «Recovery på banen – Gatelag som samskapende sosial innovasjon i norske kommuner», trekker intervjuede spillere frem at det var et sterkt samhold i rusmiljøene de tilhørte tidligere, og gatelagene kan fungere som et alternativ til slike belastede miljøer (Kobro, et al., 2019). Lagene gir en positiv arena der spillerne kan skape rusfrie vennskap, og oppleve tilhørighet sammen med andre som også har stått utenfor og ofte har mange av de samme erfaringene som dem selv. Dette fellesskapet beskrives som avgjørende for at spillerne unngår å søke tilbake til sine tidligere rusmiljøer.

3.2.1 Forventninger, omsorg og støtte

Samholdet i gatelagene gjør seg gjeldende på flere nivåer. Fellesskapet bygger på gjensidighet: deltakelse forventes, men manglende oppmøte møtes ikke med sanksjoner. I stedet tar trenere eller medspillere kontakt, gir uttrykk for at personen har vært savnet, og oppfordrer til å komme tilbake. Denne formen for omsorgsfull oppfølging legger grunnlaget for sterkt samhold og fellesskap innad i hvert enkelt lag. En indikasjon på båndene som knyttes gjennom gatelagene, tydeliggjøres ved at 84 prosent av spillerne som har besvart spiller-undersøkelsen i 2026 oppgir at de er helt eller delvis enige i at de har en eller flere personer rundt gatelaget som de kan henvende seg til om det er behov (Figur 3-1).

Samholdet begrenser seg ikke til det lokale. Gjennom tilknytningen til gatelag over hele landet inngår spillerne i et nasjonalt nettverk, noe som blir særlig synlig under nasjonale turneringer – der mange for første gang opplever å tilhøre et fellesskap som strekker seg langt utover egen klubb.

Figur 3-1: «Jeg har en person(er) rundt gatelaget jeg kan henvende meg til om det er behov»

Kilde: Fotballstiftelsens spillerundersøkelse 2026 (N = 244)

3.2.2 Turneringer og fotballigaer

Den nasjonale turneringen er årets høydepunkt for gatelagene, der gatelag fra hele landet møtes til kamp, sosiale aktiviteter og underholdning. Årets nasjonale turnering ble avholdt på Skagerak Arena i Skien 18.-20. august. Arrangør var Odds Ballklubb, i forbindelse med at klubbens eget gatelag feirer sitt 10-årsjubileum i år.

Videre deltar gatelagene i regionale turneringer og fotballigaer. I februar avholdt eksempelvis gatelaget til Mjøndalen vintercup for andre året på rad, der tolv gatelag deltok, Gatelaget til Ranheim avholdt sin årlige regionale turnering i juni, med 8 deltakende gatelag.

I mars ble de første kampene i Fair-ligaen sparket i gang. Fra og med 2026 er det navnet på gatelagenes seriespill over hele landet. For første gang finnes det nå et seriespill i Møre og Romsdal og Trøndelag, der seks lag utgjør Fair-ligaen Midt. I enkeltturneringen 1.-2. juni ble også Tromsø og Bodø/Glimt invitert, og spilte kamper under navnet Fair-ligaen MidtNord. I tillegg deltar 21 gatelag i Fair-ligaen Øst 2026, mens syv gatelag spiller i Fair-ligaen SørVest 2026. Turneringer og ligaer styrker samholdet på tvers av lag og gir spillerne noe å strekke seg mot i hverdagen lenge før arrangementet finner sted.

3.3 Struktur og rammer med en klar målsetting

Treningsdeltakelse gir spillerne rammer og struktur som kan bidra til en mer stabil hverdag og, over tid, nødvendige ferdigheter for arbeidslivet. Deltakelse på treningene krever at du er rusfri, møter i tide og

har på deg riktig utstyr. Siden treningene hovedsakelig foregår på dagtid, understøtter de også en hensiktsmessig døgnrytme – noe som i seg selv kan være et første steg mot økt samfunnsdeltakelse.

Betydningen av slike rammer løftes frem både av spillerne selv og i forskningen. I «Recovery på banen» pekes det på at tydelige strukturer senker terskelen for deltakelse og styrker det sosiale fellesskapet (Kobro, Borg, Karlsson, & Vike, 2019). Spillerne fremhever at nettopp kombinasjonen av klare rammer, mestringsfølelse og fellesskap er avgjørende for veien mot et rusfritt liv, og på lengre sikt å komme ut i arbeid.

> *«Alt det som skjer før og etter treningen er nesten viktigere enn selve treningen»*

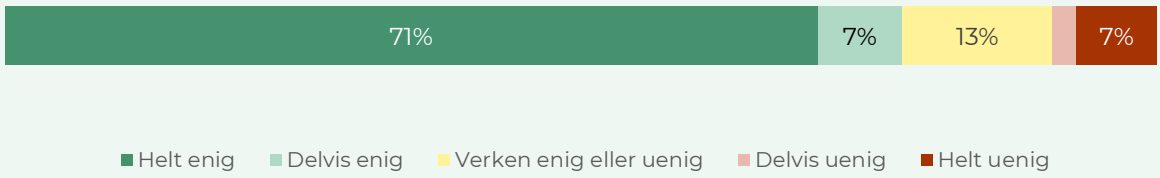
Lars-Petter Eggen, samfunnskontakt og gatelagstrener på Strømsgodset

Kravet om rusfrihet ved oppmøte fungerer som en konkret og tydelig målsetting. Å møte rusfri på trening kan styrke selvkontrollen og gi følelse av mestring – og gjøre det lettere å gradvis utvide antallet rusfrie timer (Uldal & Bøckman, 2017).

Kontroll over eget liv er en sentral faktor i bedringsprosessen og grunnleggende for varig endring (Helsedirektoratet, 2014). Fra spiller-undersøkelsen i 2026 fremkommer det at 78 prosent av spillerne ruser seg mindre i hverdagen når de jevnlig møter opp på gatelagstreninger og -kamper (Figur 3-2).

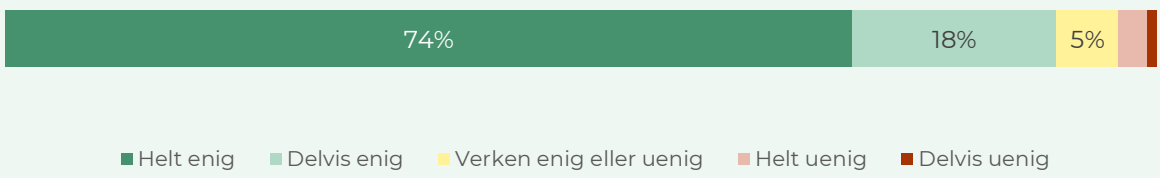
Deltakelsen i gatelagene ser også ut til å bidra til en bedre hverdag generelt. I spillerundersøkelsen oppgir 92 prosent at de er helt eller delvis enige i at gatelaget har bidratt til at de har fått en bedre hverdag (Figur 3-3).

Figur 3-2: «Jeg ruser med mindre i hverdagen når jeg møter opp på gatelagstreninger og -kamper»

Kilde: Fotballstiftelsens spillerundersøkelse 2026 (N = 231)

Figur 3-3: «Gatelaget har bidratt til at jeg har fått en bedre hverdag»

Kilde: Fotballstiftelsens spillerundersøkelse 2026 (N = 242)

4. Dugnad og frivillig innsats gir læring og erfaring

Frivillig innsats er en bærebjelke i norsk idrett, og det samme gjelder i gatelags-modellen – der har den også en utvidet betydning for den frivillige selv. Klubber og andre involverte bidrar frivillig til den daglige driften, men frivillig innsats ytes også av spillerne selv. Gjennom denne innsatsen skaper spillerne økonomiske verdier og sosiale verdier i form av mestring, læring og samhold.

4.1 Gevinster for spillere

Dugnadsarbeidet gir spillerne langt mer enn en praktisk gevinst for klubben. For mange er det å bidra med frivillige arbeidstimer en viktig kilde til mestringsfølelse, tilhørighet og opplevelsen av å være til nytte. Dette er verdier som kan være særlig betydningsfulle for spillere som står utenfor arbeidslivet, og der frivillig deltakelse kan fylle noe av den sosiale rollen som arbeid eller skole ellers gir (Kultur- og likestillingsdepartementet, 2018). I 2025 la gatelagsspillerne ned om lag 13 700 timer i dugnadsarbeid, som er en økning på omtrent 4 500 timer fra året før (Figur 4-1).

Gatelagsspillerne utfører ulikt type arbeid for flere aktører. Gatelagene jobber ofte frivillig for egen klubb, blant annet i forbindelse med kampdager og andre arrangementer. Mange lag jobber også for sponsorer og lokale næringsaktører.

Et konkret eksempel på innsatsen som ytes av gatelagsspillere, er «vedprosjektene» som flere av lagene deltar i. Her produserer, distribuerer og selger spillerne vedsekker til butikker og privatpersoner. I en samtale med en av spillerne på Notoddens gatelag, Morten Hagen, forteller han hvordan prosjektet bidrar til at gatelagsspillerne som ikke er like interessert i fotball, også kan føle tilhørighet til laget, og at det gir mulighet til å bidra på andre arenaer enn fotballbanen.

I tillegg til å skape tilhørighet og gi mestring for spillerne, kan frivillig arbeidsinnsats synliggjøre spillerne i lokalmiljøet. Dette kan bidra til å gjøre gatelagene mer kjent, redusere stigma og styrke båndet til klubben og omgivelsene rundt. Mange spillere opplever stolthet ved å ta del i driften av klubben sin – for eksempel som parkeringsvakt, publikumsvert eller kioskmedarbeider under A-lagskamper. Slik innsats skaper tilhørighet i begge

Fra avhengighet til utdanning og fast jobb

Intervju med Morten Hagen, spiller på Notoddens gatelag og sykepleierstudent

For Morten ble det tredje oppholdet i langtidsbehandling vendepunktet. Under dette oppholdet kom nemlig gate-laget til Notodden på besøk. Som tidligere fotballspiller ble Morten nysgjerrig, og han fikk permisjon fra behandlingen for å delta på treninger. Det ble starten på noe nytt.

Gatelaget ga han et nytt miljø uten rusassosiasjoner, med faste treninger og et sosialt fellesskap. I tillegg begynte han å jobbe på idrettsbanen til Notodden, og deltok i gatelagets arbeid med å produsere, distribuere og selge vedsekker til butikker og privatpersoner.

– Treninger og arbeid gjennom gatelaget bidro til å fylle opp kalenderen. Det var veldig viktig for meg.

Morten forteller videre at arbeid gjennom gatelaget, slik som vedprosjektet i Notodden, er viktig for mange spillere.

– For mange er frivillige aktiviteter like viktige som fotballen. Det fyller ikke bare dagene, men skaper også tilhørighet for de som ikke spiller så mye fotball.

Da Morten hadde spilt på gatelaget i et halvt år fikk han jobb som erfaringskonsulent i et statlig Nav-prosjekt. I stillingen brukte han sin erfaring til blant annet å støtte veiledere og ruskonsulenter i møter, og gi Nav-ansatte bedre forståelse av rusavhengighet. Da prosjektet ble avsluttet, gikk Morten over i en ny rolle i Nav som gikk ut på å hjelpe unge som kom til Notodden fra institusjoner.

I 2023 begynte Morten på sykepleierutdanning på Notodden. I dag har han ett år igjen av utdanningen og jobber deltid på et kommunalt omsorgssenter hvor han har tilbud om fast stilling etter endt utdanning. Samtidig deltar han på alt han har mulighet til på gatelaget.

Morten understreker viktigheten av gatelaget for hans reise. Et lavterskeltilbud som kombinerer trening og mulighet for arbeid, hvor trenere åpner dører i lokalsamfunnet.

– Det er vanskelig å vite hvor jeg hadde vært uten gatelaget, men det aner meg at livet hadde sett veldig annerledes ut.

Foto: Morten Hagen

retninger: spillerne føler seg som en del av klubben, og klubben og lokalsamfunnet får se spillerne i en ny rolle.

Gjennom arbeid for samarbeidspartnere i lokalmiljøet utvides denne tilhørigheten ytterligere. I noen tilfeller er slikt arbeid også lønnet, noe som gir inntekt som kommer laget til gode. Samlet bidrar dugnadsarbeidet til å bygge de sosiale ferdighetene, nettverkene og selvtilliten som kan gjøre veien inn i arbeidslivet kortere. Slik uformell arbeidstrening kan også bidra til at det på sikt oppleves som lettere å gå inn i formell arbeidstrening i regi av Nav.

Enkelte gatelag legger opp til turer og sosiale aktiviteter som helt eller delvis finansieres gjennom spillernes dugnadsarbeid. I Sandefjord Fotball er frivillig arbeid en integrert del av gatelagstilbudet og en viktig arena for både fellesskap og mestring. Spillerne bidrar blant annet som vakter på klubbens hjemmekamper, og de deltar på arrangementer som Sandar Cup, hvor de har ansvar for oppgaver som grilling, vakthold og praktisk gjennomføring. Noe av inntektene fra arbeidet går til felles aktiviteter, blant annet en årlig tur til Gran Canaria. Trenerne trekker frem at samholdet og vennskapene mellom spillerne bidrar til engasjement rundt aktivitetene laget gjennomfører. Kombinasjonen av fellesskap, sosiale opplevelser og et felles mål gjør at mange opplever det frivillige arbeidet som meningsfylt og lystbetont.

4.2 Gevinster for klubbene

For klubbene representerer gatelagsspillernes dugnadsarbeid en viktig ressurs. Norske toppklubber er avhengige av frivillig innsats for å gjennomføre kamper, turneringer og andre arrangementer, og gatelagsspillernes dugnadsdeltakelse bidrar direkte til å løfte denne kapasiteten. Samtidig styrker tilstedeværelsen av gatelagsspillerne klubbenes lokale forankring og samfunnsrolle – noe som igjen løfter klubbenes omdømme som mer enn sportslige aktører. At alle klubbene i Eliteserien har etablert egen gatelagssatsing, understreker at dette ikke lenger oppfattes som et tillegg, men som en integrert del av det å være en samfunnsansvarlig toppklubb. I takt med veksten i antall gatelag og spillere, har også omfanget av frivillige arbeidstimer økt. I 2025 la frivillige rundt gatelagene ned rundt 18 200 timer i driften av gatelagene (Figur 4-2).

4.3 Gevinster for lokalmiljø og samarbeidspartnere

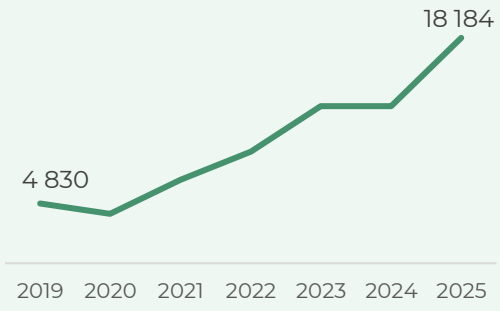
Verdiskapingen fra gatelagsspillernes frivillige innsats strekker seg utover klubben og inn i lokalmiljøet. Når spillerne utfører oppgaver for samarbeidspartnere – enten som dugnad eller lønnet arbeid – tilfører de ressurser og arbeidskraft til virksomheter og organisasjoner i nærmiljøet. For samarbeidspartnerne handler gevinsten ikke bare om praktisk hjelp, men også om muligheten til å bidra til noe meningsfullt og å knytte seg til et sosialt viktig initiativ.

Bredere sett bidrar spillernes synlighet i lokalmiljøet til å bygge ned fordommer og endre hvordan sårbare grupper oppfattes. Når gatelagsspillere møter opp som aktive bidragsytere – på stadion, i nabolaget eller hos en lokal bedrift – utfordres gjerne etablerte forestillinger om hvem disse menneskene er. Dette skaper ringvirkninger utover den enkelte dugnad: et lokalmiljø som ser og anerkjenner spillernes innsats, er også et miljø som legger bedre til rette for reintegrering og varig tilhørighet.

Figur 4-1: Frivillige arbeidstimer gjennomført av gatelagsspillere

Figur 4-2: Arbeidstimer av frivillige rundt gatelagene

Kilde: Fotballstiftelsens klubbundersøkelser

Gatelaget til Brann og Bergen Fiber gjør dugnad sammen

Samarbeidet mellom Branns gatelag og Bergen Fiber er et godt eksempel på hvordan dugnadsarbeid kan skape verdi for både samarbeidspartner, lokalsamfunn og spillerne selv.

Gro Frammarsvik jobber som sponsoransvarlig i Bergen Fiber, og har fulgt samarbeidet med Branns gatelag tett siden gatelaget i 2025 ble en del av det eksisterende Altibox-samarbeidet til toppklubbene. For Bergen Fiber ga dette en umiddelbar og tydelig effekt.

– Det ga en enorm boost, sammenlignet med da vi bare samarbeidet med toppklubben, forteller Gro.

Samarbeidet er tett knyttet til arbeidstrening, og gatelagsspillerne bidrar jevnlig med dugnadsinnsats for bedriften. To ganger i året gjennomfører spillerne dugnad for Bergen Fiber, og innsatsen har gjort inntrykk.

– Det er genuint kjekt å være sammen med dem. Vi koser oss skikkelig, konstaterer Gro.

Samarbeidet har ikke bare gitt verdi utad. Gro trekker frem at dugnadsinnsatsen også har slått positivt tilbake på egen organisasjon. Bedriften ønsker å gjøre mer enn å hente inn arbeidskraft til dugnad. Gjennom året arrangerer de også sosiale aktiviteter som bowling og treningskamper sammen med gatelaget.

Konkurransen om å få besøk av gatelaget har blitt en tradisjon. Våren 2026 ble sameier og borettslag i Bergen invitert til å melde seg på i trekningen av dugnadshjelp i forkant av 17. mai. Under dugnaden hos vinneren fikk beboerne hjelp til praktiske oppgaver som rydding, luking, maling og andre småjobber. Bergen Fiber sørget på sin side for god stemning med grill, pølser, fotballdart og moro for barna. For lokalsamfunnet var dette et positivt og hjelpsomt bidrag fra gatelaget, for spillerne en arena for arbeidstrening og opplevelsen av å bety noe for andre.

Gro Frammarsvik
Sponsoransvarlig i Bergen Fiber
Foto: Bergen Fiber

«Jeg har aldri sett noen jobbe så hardt før! De jobbet til svetten rant, og innsatsen overrasket oss alle»

Foto: Joakim Vatne, SK Brann

5. Fotballtrening blir til arbeidstrening og samfunnsdeltakelse

Mennesker med rusbakgrunn møter ofte sammensatte utfordringer som kan gjøre det vanskelig å få og beholde fast arbeid. Deltakelse på gatelag kan fungere som et viktig steg på veien mot jobb eller utdanning.

5.1 Bygging av grunnlag for videre utdanning og arbeid

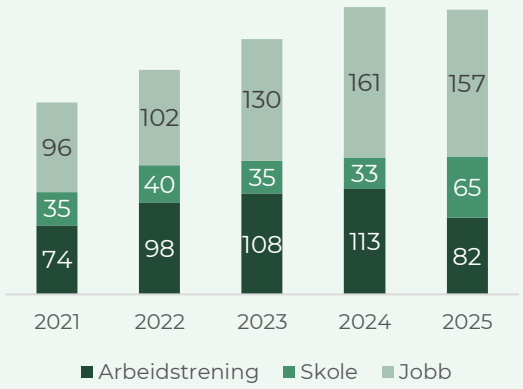
En bakgrunn med rusutfordringer kan gjøre veien til utdanning og arbeid krevende. Vanlige barrierer er avbrutt skolegang og mangel på utdanning, arbeidserfaring og sosialt nettverk. Videre kan fysiske og psykiske helseplager skape ytterlige utfordringer.

Gatelagene er ikke først og fremst et arbeidstiltak, men fungerer som et rusfritt anker i hverdagen. For mange spillere handler deltakelsen i første omgang om å mestre livet, snarere enn å begynne på en utdanning eller å finne fast jobb. Samtidig er det tydelig at gatelagene bidrar til å bygge grunnleggende ferdigheter og strukturer som er viktig for videre deltakelse i samfunnet. Gjennom faste rutiner, ansvar knyttet til oppmøte og deltakelse, samt en opplevelse av fellesskap og tilhørighet, blir spillerne gradvis bedre rustet for en eventuell overgang til utdanning eller jobb.

En av styrkene ved gatelagsmodellen er at tilbudet i stor grad kan tilpasses den enkelte spiller. Spillerne har ulike forutsetninger, livssituasjoner og behov, og dette tas hensyn til i oppbyggingen av aktiviteter og oppfølging rundt deltakerne. Gjennom god dialog med støtte- og oppfølgingsapparatet, trenere og øvrige samarbeidspartnere, kan deltakerne skape gode rutiner og gradvis overvinne barrierer.

Videre kan samarbeidet mellom klubbene, Fotballstiftelsen, kommunen og Nav bidra til bedre kjennskap til ulike tilbud og støtteordninger, og dermed gjøre det enklere for deltakerne å orientere seg i hjelpeapparatet. Når støtteordninger er tilgjengelige og tilknyttet en trygg arena, senkes terskelen for å ta imot hjelp. Gjennom deling av ansvar, kompetanse og ressurser bidrar samskapingen til et helhetlig tilbud rundt gatelagene.

Figur 5-1: Spillere i jobb, skole og arbeidstrening per år

Kilde: Fotballstiftelses klubbundersøkelse 2026

5.2 Arbeidstrening

Gjennom gatelagsmodellen får spillerne mulighet til å utvikle sine ferdigheter, få en følelse av mestring, og bygge verdifull arbeidserfaring som er nødvendig for å lykkes også utenfor fotballbanen. Arbeidstrening gjennom gatelagene foregår både gjennom formelle og uformelle kanaler.

5.2.1 Uformell arbeidstrening

Spillerne tar del i uformell arbeidstrening gjennom frivillig innsats i klubbene, og hos aktører i tilknytning til klubbene. Spillerne får trening i ferdigheter som er relevante for deltakelse i arbeidslivet, men innenfor en mykere ramme enn tradisjonell arbeidstrening.

Deltakelse på felles arbeid med gatelaget fungerer som et alternativ eller supplement til det mer tradisjonelle møtet med arbeidslivet på Nav-kontoret. I en trygg og mindre formell setting får spillerne oppgaver og ansvar, og arbeider tett sammen med lagkamerater og trenere. Dette gir rom for gradvis utvikling og mestring, og kan over tid legge til rette for videre deltakelse i arbeid eller utdanning. Noen av spillerne har gått fra frivillig til fast arbeid i klubben, og andre har fått jobb hos en av klubbens samarbeidspartnere eller via klubbens øvrige kontaktnett. Et godt eksempel på dette er Tomas Roth i Ranheim, som forteller sin historie på neste side.

5.2.2 Formell arbeidstrening

Den formelle arbeidstreningen gjennomføres i regi av Nav og kommune. Nav tilbyr blant annet kurs i jobbsøking og CV-skriving, legger til rette for arbeidsutprøving, gir økonomisk støtte og identifiserer aktuelle jobbmuligheter. Kommunen legger til rette for arbeidsplasser, ettervern og oppfølgingstjenester.

For å kunne navigere mellom de ulike instansene er det nødvendig med kjennskap til kommunale strukturer og til Navs prosesser. Gatelagene har derfor organisert sitt arbeid slik at det fungerer godt rundt trekantsamarbeidet. I tillegg til én eller flere faste trenere, har gatelagene tilgang til rus-, jobb- og/eller erfaringskonsulent fra kommune eller Nav, som bidrar til en tettere oppfølging og koordinering.

Rus-, jobb- og erfaringskonsulentene spiller en sentral rolle i og rundt lagene. Konsulentene fungerer som tillitspersoner og som bindeledd til det øvrige behandlingsapparat i Nav og kommunen. Dette er allsidige roller, som skal fungere som en hjelpende hånd til spillere som står overfor krevende oppgaver. Konsulentene, sammen med klubbens gatelagsledere, bidrar med å lage CV-er, følge spillere på jobbintervjuer, sette spillere i kontakt med arbeidsgivere og annen støtte til spillerne. Effekten av dette er at spillerne enklere kan overvinne utfordringer som har vært til hinder for jobbsøking tidligere. I flere gatelag deltar rus-, jobb- og erfaringskonsulenter på treninger og i lagenes måltider. Ogundipe et al. trekker i sin studie *Recovery on the Pitch: Street Football as a Means of Social Inclusion* frem at dette bidrar til å ufarliggjøre konsulentene og tjenestene de representerer (2020, ss. 237-238).

> *«Støtteapparatet er alt for oss. Måten de behandler oss på er alt. Folk er redde for å dra til Nav og boligkontor og så videre. Det hjelper at alt er tilgjengelig på samme sted i trygge omgivelser.»*

Surafel, spiller hos Strømsgodset gatelag

Fra togrøver til gatelagsspiller og stadionvokter

Intervju med Tomas Roth, gatelagspiller på Ranheim

Tomas Roth har vært en del av Ranheims gatelag i fem år, men veien dit startet et helt annet sted. Han vokste opp på Ranheim, og havnet tidlig i trøbbel. Fra han var 13 år, begynte han og gjengen å stjele varer fra godstogene som stoppet på Ranheim. Dette pågikk i to år før politiet grep inn.

– Jeg har aldri sett så mye politi på Ranheim, forklarer Tomas.

I samme periode begynte Tomas å ruse seg, og fra 15-årsalderen var han del av et tyngre rusmiljø i ni år.

Ved 24-årsalderen bestemte Tomas seg for å slutte. Han giftet seg og fikk barn, og holdt seg rusfri i tolv år. En skilsmisse førte til tilbakefall, før en flytting til Kristiansund ble håpet om å starte på nytt, med blanke ark.

Rundt om i byen var det hengt opp plakater om gatelaget i Kristiansund, som raskt fanget oppmerksomheten. Fire treninger og et Facebook-innlegg senere ringte telefonen, hvor prøvespill i barndomsklubben Ranheim ventet.

Kort tid etter flyttet Tomas tilbake til Trondheim for å bli en del av Ranheims gatelag. I dag, fem år senere, er Tomas fast ansatt i klubben som driftsassistent og vaktmester på Ranheim stadion. Arbeidsdagene varierer, men dreier seg mye om å drifte anlegget og holde stadion i god stand. På kampdager har Tomas en fast vaktrolle nær innbytterbenken.

– Jeg er glad for at jeg fikk denne sjansen. Det er god arbeidstrening for meg, sier Tomas.

I tillegg til jobben i Ranheim jobber Tomas som frivillig i Kirkens Bymisjon, der han har vært i 3,5 år. Det hele startet fordi han selv tilbrakte mye tid der etter han flyttet tilbake til Trondheim, og etter hvert tok tak i praktiske oppgaver som rydding og vasking. Etter et frivillighetskurs ble han spurt om å bli fast frivillig. I dag er Tomas et fast inventar, og er ofte den personen brukerne henvender seg til når noe oppstår.

– Jeg kjenner jo alle som går der. Hvis det skjer noe, er det jeg som går imellom og prøver å snakke med dem, forteller Tomas.

Foto: Ranheim Fotball

6. Samskaping mellom gatelag, kommune og Nav i praksis

Samfunnsgevinstene ved gatelags-modellen er størst når samarbeidet mellom de involverte aktørene er tett. Rundt gatelagene med velfungerende samarbeid med kommunens tjenester og Nav skapes det gevinster for alle parter.

6.1 Gjensidig nytte

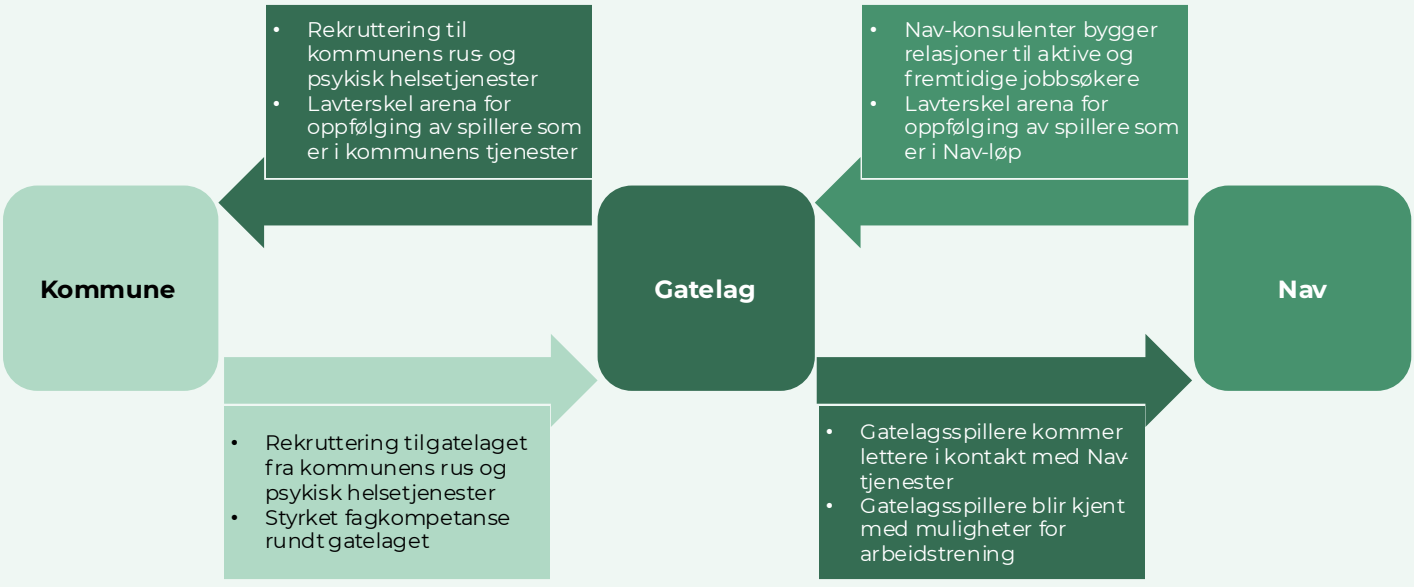
Samfunnsverdiene som skapes gjennom gatelagsmodellen styrkes i samskapingen mellom de ulike involverte aktørene. Samarbeidene som gatelagene har med Nav og kommunens rus- og psykiske helsetjenester er en sentral del av gevinstskapingen. Samarbeidene med kommunen og Nav er ofte tette, men organiseres ulikt på tvers av gatelagene. Der samarbeidene fungerer best, skapes det gevinster for både gatelagsspillerne, kommunen og Nav. Velfungerende samarbeid bygger gjerne på at konsulenter i Nav og kommunens rus- og psykisk helsetjenester følger gatelaget tett.

Kommunens rus- og psykisk helsetjenester har ofte en særlig viktig rolle i rekrutteringen av spillere til gatelagene. Gjennom kommunens tjenester blir konsulenter kjent med personer som er i målgruppen for gatelagene, og konsulentene har en viktig rolle i å informere om gatelaget og sette riktige kandidater i kontakt med laget. I mange tilfeller kan kommunekonsulenter også bli med kandidaten på de første treningene. Mange spillere forteller at dette har vært avgjørende for at de kom over terskelen for å møte opp, og at dette var første steg i fast deltakelse på laget. Flere gatelag har også formaliserte avtaler med kommunen som innebærer at én eller flere kommuneansatte, for eksempel ruskonsulenter, har fast deltakelse på gatelagstreninger. For gatelagene bidrar dette til økt fagkompetanse om rus, avhengighet og psykisk helse, noe som oppleves som en betydelig verdi.

Gatelagenes samarbeid med Nav er ofte særlig verdifulle for å bygge bro mellom gatelagsspillerne og Navs tjenesteapparat. Ikke minst bidrar velfungerende Nav-samarbeid til å forenkle gatelagsspillere vei inn i arbeidstrening.

Samtidig gir gatelagene verdi tilbake. Rus-, jobb og erfaringskonsulenter fra kommune og Nav forteller at de bruker gatelagstreningene som en lavterskel arena for å følge opp spillere som også er en del av deres tjenester. For jobbspesialister i Nav fungerer gatelagstreningene også som en arena for å bygge relasjoner til gatelagsspillere som ønsker å komme i arbeid. I Figur 6-1 presenteres en illustrasjon av

Figur 6-1: Eksempel på gevinster fra samarbeid mellom gatelag, kommune og Nav

Illustrasjon: Oslo Economics

hvordan et velfungerende samarbeid mellom gatelag, kommune og Nav kan skape gevinster for alle de tre aktørene.

Ruskonsulent i avdeling for psykisk helse, rus og avhengighet i Drammen kommune Inger-Lise Wathne jobber med å rekruttere spillere til gatelaget til Strømsgodset, følge opp spillerne og promotere gatelaget overfor kollegaer. Hun understreker verdien av samspillet, og forteller at flere av spillerne går fra kommunes tjenester til gatelaget, men at flere av spillerne også går motsatt vei.

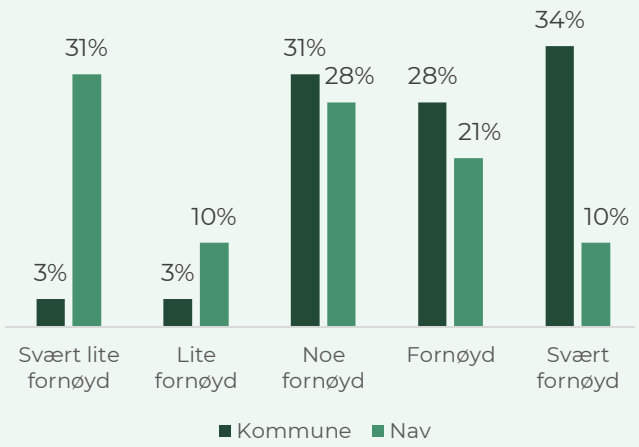
Inger-Lise forteller videre om det tette samarbeidet mellom Nav og trenerne i gatelaget. De har møte hver uke hvor de informerer hverandre om spillernes situasjon og planlegger hva de kan gjøre videre. Inger-Lise forteller videre at veilederen ofte deltar på treningene for å komme tettere på og skape et mer avbalansert forhold til spillerne. Hennes erfaring er at spillerne tidligere opplevde at det var høy terskel for å kontakte Nav, men at det nå oppleves enklere.

6.2 Variasjon på tvers av gatelagene

Alle gatelagene har etablerte samarbeid med Nav og kommunens tjenester for rus og psykisk helse. På tvers av lagene er det imidlertid vesentlig forskjell i hvordan samarbeidene er organisert, og hvor tett aktørene samarbeider. Enkelte lag har formelle avtaler med Nav og/eller kommunen som innebærer at en eller flere veiledere har oppfølging av gatelagsspillere som en del av sine arbeidsoppgaver. I andre lag er samarbeidet mer begrenset og preges i større grad av sporadisk kontakt i enkeltsaker. For noen lag fremstår det som at kvaliteten på samarbeidet i stor grad avhenger av den enkelte ansattes interesse for og kjennskap til gatelaget.

I en spørreundersøkelse sendt til alle gatelagene i august, er lagene bedt om å svare på hvor godt de opplever at sitt lags samarbeid med henholdsvis kommunen og Nav fungerer. Svarene er gitt på en skala fra 1 til 5, hvor 1 er svært lite fornøyd og 5 er svært fornøyd. Lagenes svar indikerer at de er mer fornøyde med sine samarbeid med kommunen enn med Nav (Figur 6-2). For samarbeidet med kommunen gir lagene en gjennomsnittlig vurdering på 3,9 av 5. Totalt 94 prosent av lagene gir en vurdering av kommunesamarbeidet på 3 eller høyere, som betyr at de er enten noe fornøyd,

Figur 6-2: Gatelagenes vurdering av sitt samarbeid med kommune og Nav

Kilde: Spørreundersøkelse til klubbene. N = 29.

fornøyd eller svært fornøyd med samarbeidet. Gjennomsnittlig vurdering av Nav-samarbeidet er 2,7 av 5, og totalt 41 prosent oppgir at de er lite eller svært lite fornøyd med samarbeidet.

Svarene tegner et tydelig bilde av at lagene opplever samarbeidet med kommunens tjenester som bedre enn samarbeidet med Nav. Samtidig viser svarene betydelig variasjon i gatelagenes erfaringer med begge samarbeidene. En del av denne variasjonen kan skyldes at respondentene definerer hva som kjennetegner et godt samarbeid ulikt. Det fremstår likevel som rimelig å legge til grunn at samarbeidene faktisk oppleves ulikt mellom gatelagene, og at det derfor finnes et betydelig potensial for å lære av hverandres erfaringer.

6.3 Gode erfaringer fra gatelagene

For å få en bedre forståelse av hvordan gode samarbeid mellom gatelag, Nav og kommune fungerer i praksis, har vi innhentet erfaringer fra flere lag. På de neste sidene deler vi erfaringer som spillere, trenere, ansatte i Nav og kommune rundt gatelaget til Lillestrøm og Tromsø har med samskaping i praksis.

Case: Samskaping rundt gatelaget til Lillestrøm

Vidar Gundersen og Henrik Tellefsen Gimle,
Trenere Lillestrøms gatelag

Foto: Vidar Gundersen

Vidar og Henrik er trenere for gatelaget til Lillestrøm. Vi møter dem på Åråsen for å høre mer om lagets gode samarbeid med Nav og Lillestrøm kommune.

– Vi har to personer inne fra rustjenesten i Lillestrøm kommune og vi har en avtale med Nav, som innebærer at en ansatt har 20 prosent av sin stilling satt av til gatelaget.

Den ansatte fra Nav, er Vegard Aaserud, og om arbeidet hans er Vidar og Henrik fulle av lovord.

– Vegard fungerer som en kontaktperson og et bindeledd mellom spillerne og Nav. Hvis en spiller lurer på noe knyttet til Nav, går de til Vegard og han kan hjelpe dem med en gang.

Vidar forteller at Nav-veilederen har en viktig rolle i å hjelpe spillerne med diverse oppgaver, bygge opp deres bånd til Nav og i å få spillere i arbeidstrening.

– Da vi var på treningsleir var Vegard med og kartla alle spillerne i forhold til hvem som er motivert til å gå ut i jobb, hvordan situasjonen deres ser ut og hva de ønsker. Den samtalen hadde vi 1-1 med hver spiller. Det fine med samarbeidet er at spillerne får slike gode samtaler utenfor de fire hvite kontorveggene. Det gjør at en del av våre spillere som kanskje har hatt dårlig erfaring med Nav eller rustjenesten, over tid løsner opp og ser at disse vil meg vel og at de kan ta imot hjelp.

På spørsmål om hvilke erfaringer de har gjort seg som andre gatelag kan lære av, trekker Henrik og Vidar frem arbeidet med å synliggjøre gatelaget for Nav og kommunen.

– Den viktigste lærdommen er å få Nav til å skjønne hva gatelaget er. Vi har spilt flere treningskamper mot Nav, og det gjør at vi blir synlige. Inviter dem (Nav- og kommuneansatte) med på kamp, eller tilby å komme ned med en spiller og fortelle om opplegget.

Thomas Willy,
Keeper for Lillestrøms gatelag

Foto: Vidar Gundersen

Thomas Willy har spilt på gatelaget til Lillestrøm i over seks år. Ved siden av keeperspill på gatelaget driver han med diverse arbeid, blant annet for Junioraksjonen Lillestrøm.

– Jeg ble veldig godt mottatt første treningen jeg hadde. Jeg fikk gatelagsånden, «samhold på ekte», ganske fort. Jeg har hatt mange rusfrie timer takket være gatelaget.

Thomas Willy er godt fornøyd med at Nav-veilederen jobber tett på laget.

– Jeg spør Vegard dersom det er noe jeg lurer på. Ofte får jeg svar i løpet av samme trening. For mange av spillerne har han fiksa at de kan være frivillig på arbeidsplasser.

Han er tydelig på at det ville vært annerledes dersom spillerne skulle forholde seg til flere ulike Nav-veiledere.

– Det hadde blitt for vanskelig å forholde seg til flere personer. Med Vegard får man se personen, og ikke NAV-kontoret. Det er viktig. Man føler seg hørt.

Andre spillere vi møter på Lillestrøm-treningen forteller at deres syn på Nav har endret seg etter at de ble kjent med Nav-veilederen.

– Han er på saken med en gang hvis det er noe man lurer på, for eksempel i forhold til tilrettelagt arbeid eller stønader. Det er bare positivt at han er med på trening.

Case: Samskaping rundt gatelaget til Lillestrøm

Vegard Aaserud, Jobbveileder i Nav Lillestrøm
Foto: Vegard Aaserud

Vegard har jobbet som jobbveileder i Nav Lillestrøm siden 2020. De siste fire årene har 20 prosent av stillingen hans vært rettet mot gatelaget.

– Jeg deltar på treninger og diverse aktiviteter, og fungerer som et bindeledd mellom spillerne og Nav.

Vegard bistår spillerne med diverse oppgaver, som å komme i kontakt med veileder eller forstå et Nav-vedtak. Hans mest sentrale oppgave er likevel å hjelpe spillere som ønsker å starte i jobb eller utdanning.

– Min oppgave er å lete etter og synliggjøre kompetanse hos personer som ønsker å jobbe, men står på siden av arbeidslivet. Ofte er de ikke klar over hvilken kompetanse de har selv. De kan ha mistet mestringsevnen eller håpet om hvor de skal. Jeg hjelper dem med å synliggjøre kompetansen sin, og bistår med å skrive CV-er og søknader.

I dette arbeidet er det avgjørende med god kontakt mellom jobbveileder og søker. Vegard forteller at gatelagstreninger er en fin arena for å bli kjent med søkernes ønsker, motivasjon og kompetanse.

– Når jeg møter jobbsøkerne på sin egen arena, i stedet for på et Nav-kontor, blir maktforholdet helt annerledes. Jeg er med på trening, blir slått tunnel på og scora på – det reduserer ubalansen i maktforholdet og gir en god anledning til å bli kjent.

Vegard er tydelig på at erfaring fra gatelagsspill har direkte overføringsverdi til arbeidslivet på flere måter.

– Å møte presis er direkte overførbart til arbeidslivet. Det samme gjelder hvordan man takler motgang på banen og hvordan man mottar beskjeder. Hvordan man forholder seg til medspillere, motspillere og dommere har sammenheng med hvordan man forholder seg til kollegaer, kunder og sjefer.

Vegard følger med på spillere som møter regelmessig og presis på trening. Det vitner om motivasjon og rusfrihet, og indikerer at spilleren er klar for å gå videre i et jobb- eller utdanningsløp, forteller han. Samtidig er det viktig at ønsket om jobb eller utdanning kommer fra spillerne selv.

– Jeg ønsker at spillerne kommer til meg, og ikke at jeg oppsøker dem. Da er de drevet av en indre motivasjon.

Vegard forteller at første prioritet er å finne lønnet arbeid for søkerne. I dette arbeidet er det viktig å ufarliggjøre for arbeidsgiver å ansette en søker med hull i CV-en. Nav kan blant annet bidra med å dekke lønn, frikjøpe en «mentor» hos arbeidsgiveren eller dekke utgifter til nødvendig utstyr. For andre kandidater kan det være hensiktsmessig å starte med oppgaver i klubben og/eller gatelaget.

– Praksis i klubben setter vi på CV-en til spilleren. Det gir like verdifull erfaring om det er lønna eller ikke.

I gatelagssammenheng bruker Vegard tittelen «spillerutvikler», heller enn «jobbveileder».

– Jeg tror det er lurt å bruke fotballterminologien. Man trenger ikke kalle seg jobbveileder eller ruskonsulent, men kan for eksempel være spillerutvikler eller coach. Det bidrar til ufarliggjøring. Og det er viktig, for det er mye stigma rundt ruskonsulenter og Nav-konsulenter.

Vegard forteller at mange gatelagsspillere ikke forbinder Nav med noe positivt. Derfor mener han at en av hans viktigste oppgaver er å ufarliggjøre Nav for spillerne. Han trekker frem en passende historie.

– Etter en treningskamp mellom gatelaget og Nav, sa en av spillerne «Endelig fikk jeg slå NAV – jeg har bare opplevd avslag på avslag».

Til sist spør vi Vegard om hvilke lærdommer andre gatelag kan trekke fra samarbeidet i Lillestrøm.

– For andre lag er det viktig å ha en person i Nav som har tid til å følge opp laget. Det må ikke være en fotballperson, men en som er interessert i folka på gatelaget, og gjerne ikke er så byråkratisk og snakker samme språk som spillerne. Man må også unngå at samme person gjør saksbehandlingen. Det kan ødelegge en relasjon. Jeg er bare bindeleddet mellom spillerne og Nav, og jeg kan hjelpe med å forklare hvis det er et avslag, men det er veldig gunstig at det ikke er jeg som driver med saksbehandlingen.

Case: Samskaping rundt gatelaget til Tromsø

Jørgen Hveding Andreassen,
Trener for Tromsø gatelag

Anders Lidin Hansen,
Enhet for rus og psykisk helse i Tromsø kommune

Foto: Jørgen Hveding Andreassen

Gatelaget til Tromsø har en formalisert treårig avtale med Tromsø kommune, som handler om at kommunen skal støtte opp om gatelaget med en ressursperson med kompetanse innen rus og psykisk helse. Anders Lidin Hansen i enhet for rus og psykisk helse i Tromsø kommune, deltar på trening to ganger ukentlig. Jørgen forteller at det er store fordeler ved å ha med Anders på trening:

– Anders og jeg har avtaler om hva vi skal gjøre hvis det skjer noe. Hvis for eksempel en spiller møter opp ruset, kan Anders ta spilleren ut av økten og ta en 1-1-samtale. Det gir meg rom til å ha fokus på fotballtreningen.

Anders nikker anerkjennende og legger til:

– Formålet ved å ha en fra kommunen, er at TIL ikke nødvendigvis har erfaring fra gatelagets målgruppe. Jeg synes det har vært fint å være en del av dette fordi jeg har jobbet mye med rus i kommunen. Den erfaringen jeg har gjør meg trygg på å håndtere vanskelige situasjoner.

Jørgen og Anders er tydelige på at kontinuitet i samarbeidet er viktig:

– Det er mye lettere å prate med spillerne om alt mulig etter man har blitt kjent med dem. Det er ikke vanskelig å ta opp ting, og man kan ha en direkte prat. Det går begge veier.

I tillegg til å hjelpe spillerne med stort og smått under treningene, bruker Anders den tette kontakten med spillerne til blant annet å informere om andre kommunale tilbud. Ikke minst bidrar han med rekruttering av spillere til gatelaget. Jørgen beskriver samarbeidet som et gjensidig nytteforhold:

– Litt av nøkkelen er at vi drar nytte av hverandre. Ingen part føler at den ene utnytter den andre. Det at vi samarbeider, gagner Tromsø by. Vi skal alle levere på våre felt, men for å gjøre det drar vi nytte av hverandre. Det er da lettere å forsvare at Anders får være rundt gatelaget. For klubben er det viktig at kommunen stiller opp.

Ivan Wahlgren Mikalsen og Tobias Vibe,
Jobbspesialister i Nav Tromsø

Foto: Ivan Wahlgren Mikalsen

I jobben som jobbspesialister i Nav Tromsø handler oppgavene til Ivan Wahlberg Mikalsen og Tobias Vibe om å hjelpe personer som ønsker å komme ut i jobb, inn i riktig jobb eller utdanning. Blant personene Ivan og Tobias jobber med, er det flere gatelagsspillere.

– Behandlingsinstitusjoner tar kontakt med oss om personer som vil ut i jobb, og så jobber vi med å få dem i riktig jobb. Det kan kalles jobbmatching.

En viktig del av jobbmatchingen handler om å bli godt kjent med kandidatene. Ivan og Tobias forteller at de bruker mye tid på å kartlegge kandidatenes tidligere erfaringer og hva som ikke har fungert med det, samt hva de er interessert i å jobbe med og hvor mye de vil jobbe. For kandidater som spiller på gatelaget, er gatelagstreninger en god anledning for å bli bedre kjent, forteller Tobias.

– Når vi deltar på trening blir det et helt annen maktforhold mellom oss og kandidatene. Vi er på samme plan, og det blir mer naturlig å ha en samtale når vi gjør noe sammen. Etter treningen kan vi gjennomføre møter hvor vi kartlegger hva kandidaten ønsker å jobbe med, samt når og hvor mye. Man blir også skjerpet på en annen måte etter fysisk aktivitet, så det er en god anledning til å snakke.

I tillegg til jobbmatching, hjelper Ivan og Tobias gjerne spillerne med CV-er og annet. Gatelags-treningene brukes også som en arena for å følge opp spillere som er ute i jobb. Ivan forteller:

– Vi kan også bruke gatelagstreninger til å stikke innom for å spørre en spiller som er ute i jobb om hvordan det går. Det kan være lettere å møte dem der enn å møte opp på arbeidsplassen deres.

Til sist trekker Ivan og Tobias frem en viktig erfaring fra samarbeidet mellom Nav og gatelaget:

– Vi har spilt flere kamper mellom Nav og gatelaget. I kampene deltar folk fra ulike avdelinger i Nav. Dette har vært en stor suksess, og vi tror det har vært viktig for å endre spillernes inntrykk av Nav.

7. Samhold, fellesskap og tilhørighet – gevinster utover helse og arbeidsdeltakelse

Gatelagsspillerne trekker ofte frem samhold, fellesskap og tilhørighet som det viktigste ved gatelagstilbudet. I tillegg til å gi glede og mestring for spillerne, kan disse virkningene også gi gevinster for klubbene og deres lokalsamfunn.

7.1 Effekter på spillerne

Deltakerne kommer fra ulike bakgrunner, men på fotballbanen møtes de først og fremst som fotballspillere, og behandles som det. Gatelaget skal fungere som en inkluderende arena, hvor deltakerne kan være seg selv og føle seg trygge.

> *«Det er den plassen jeg føler meg 100 prosent trygg. Uansett hvordan det er, så er det her jeg føler meg helt trygg og kan være meg»*
>
> **Kirvil Paulsen, spiller hos Sandefjord gatelag**

Sosial rehabilitering anses som sentralt i rehabiliteringsprosesser, og blant andre Ogundipe et al. (2020) fremhever betydningen av fellesskap og nære relasjoner i det de beskriver som sosial bedring. Deres funn viser blant annet at gatelagene fungerer som trygge fellesskap der deltakerne kan dele erfaringer, lære fra hverandre og gi støtte. Gatelagene tilbyr et alternativt fellesskap til rusmiljøene mange av spillerne kommer fra. For personer som er i en prosess mot rusfrihet, kan det å trekke seg bort fra etablerte rusmiljøer innebære tap av viktige sosiale relasjoner. I denne overgangs-fasen kan mange oppleve ensomhet og utenforskap, ettersom de verken er en del av det tidligere rusmiljøet eller fullt integrert i andre sosiale fellesskap. Gatelaget kan fungere som en viktig sosial arena som skaper tilhørighet og nye, rusfrie relasjoner.

En studie gjennomført ved Universitetet i Sørøst Norge i 2019, bekrefter bakgrunnen for gatelagenes suksess. Funnene viser at fellesskap og tilhørighet innenfor rammen av fotball fungerer som et springbrett for spillernes bedringsprosess, og til å komme seg videre i livet (Thompson, Knutsen, Johansen, Borg, & Karlsson, 2019).

Sosial inkludering, meningsfullt arbeid og aktiviteter, samt tilknytning til lokalmiljø er viktig for personer med utfordringer knyttet til psykisk helse og rus. Deltagelse i arbeid og aktiviteter skaper struktur og stabilitet i hverdagen, samtidig som tilgang til meningsfulle aktiviteter kan bidra til identitetsutvikling og endring.

Karlsson et al. (2023) finner at deltakelse i meningsfulle aktiviteter kan styrke opplevelser av medborgerskap og livskvalitet for personer som opplever utfordringer knyttet til psykisk helse og rus. Studien er gjennomført basert på fokusgruppe- og individuelle intervjuer med deltakere og trenere i Psykiatrialliansen, som er et bedriftsidrettslag som tilbyr fysisk trening og sosiale aktiviteter til mennesker med psykisk helse- og rusutfordringer. Studien finner at opplevelsene av medborgerskap, livstilfredshet og meningsfullhet styrkes gjennom aktivitetene i Psykiatrialliansen på en rekke måter, blant annet gjennom den sosiale tilknytningen ved å være en del av et fellesskap. Dette har klare paralleller til deltakelse i et gatelag. Utover gevinstene som spillerne oppnår selv, kan spillernes styrkede følelse av medborgerskap også gi gevinster for lokalmiljøene gatelagene eksisterer i.

7.2 Effekter på lokalmiljøet

I stedsteori beskrives steder ikke først og fremst som fysiske områder, men som sosiale konstruksjoner som oppstår gjennom menneskene som bor der og aktivitetene de deltar i. Idrett, fritidsaktiviteter og felles møteplasser utgjør sentrale elementer i denne prosessen.

Samfunnsgeograf Per Gunnar Røe peker på at gatelagene kan sees på som en del av lokalmiljøenes *sosiale infrastruktur*. Dette handler om hvordan fysiske steder og organisasjoner legger til rette for sosial kontakt, relasjonsbygging og tilknytning til lokalmiljøet. Når spillere fra ulike bakgrunner møtes på fotballbanen, skapes nye relasjoner som styrker fellesskapsfølelsen gjennom tillit og samarbeid. Treninger, kamper og dugnader skaper regelmessige møteplasser på tvers av bakgrunn, alder og livssituasjon, og bidrar til å bygge ned sosiale barrierer som ellers kan være vanskelige å krysse. Frivillige og støttespillere som engasjerer seg i gatelaget – trenere, lagledere, og lokale samarbeidspartnere – opplever selv positive effekter av engasjementet i form av mestring, tilhørighet og opplevd samfunnsnytte. Dette

frivillige engasjementet representerer ikke bare en ressurs for deltakerne, men bidrar også til å styrke den sosiale veven i nærmiljøet mer bredt. Denne typen uformell sosial integrasjon er krevende å prise, men anerkjennes bredt i forskning på sosial kapital som et viktig samfunnsgode.

Gatelaget kan også ha en positiv symbolsk funksjon overfor lokalsamfunnet. Et synlig og velfungerende tilbud til mennesker i en sårbar livssituasjon sender et signal om inkludering og solidaritet, og kan bidra til å endre holdninger og redusere stigma knyttet til rus, psykisk helse og fattigdom. Dette kan virke normendrende på sikt.

Ny forskning på gatelagenes betydning for medborgerskap og livskvalitet

Bengt Karlsson og Marit Borg,
forskere ved USN

Et forskerteam fra flere institusjoner rundt om i Norge er i skrivende stund i ferd med å sluttføre et omfattende forskningsprosjekt om hvordan gatelagsfotball kan styrke opplevelser av samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet for personer som spiller gatelagsfotball. Forskningsprosjektet, med tittelen «Samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet gjennom deltakelse i gatelagsfotball», vil bringe ny forskningsbasert kunnskap om effektene ved gatelagene på banen. Forskerne bak studien beskriver her prosjektet, i egne ord.

– Studien er forankret i «Nordisk forskningssenter for livskvalitet og sosial bærekraft» ved NTNU. Professor Ottar Ness, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, er leder av studien. Ellers deltar Bengt Karlsson, Professor emeritus, Universitetet i Sørøst-Norge, Marit Borg, Professor emerita Universitetet i Sørøst-Norge, Linda Nesse, Forsker ved Sykehuset Innlandet og Frank Oterholt, Dosent ved Universitetet i Agder. Studien har både en kvantitativ delstudie og en kvalitativ delstudie. Datainnsamlingen startet i midten av august i 2025, og ble avsluttet i midten av januar 2026. Vi gjennomførte studiene i alle de 33 klubbene som på det tidspunktet var med i Fotballstiftelsen. Vi har intervjuet deltakere (spillere), trenere, personer i administrasjon, samfunnsansvarlige, og ledere i de ulike klubbene, ansatte i psykisk helse- og rustjenestene, i NAV og i Kriminalomsorgen, og frivillige som bidrar i de ulike gatelagene. I tillegg har vi gjort kvantitative studier av deltakerne og fagpersoner.

Studien undersøker følgende forskningsspørsmål til spillerne:

1. Hvordan beskriver deltakerne sine opplevelser av deltakelse i gatelagsfotball?
2. Hvilke erfaringer har deltakerne med samarbeid med helse-, sosial- og velferdstjenestene?
3. Hvilke erfaringer har deltakerne med gatelagsfotballens betydning for psykisk helse og rus?
4. Hva rapporterer deltakerne om opplevde samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet?
5. På hvilke måter er gatelagene organisert for å legge til rette for medvirkning og ta i bruk egne erfaringer hos trenere og deltakere, samt organisasjonens styre?

Målsetningen med forskingsprosjektet er å utvikle forskningsbasert kunnskap om hvordan gatelagsfotball kan styrke opplevelser av samfunnsinklusjon, medborgerskap og livskvalitet for personer som spiller gatelagsfotball. Det er behov for økt kunnskap om hvordan helse-, sosial- og velferdstjenestene kan 1) bidra med rettighetsbaserte praksiser og styrke medborgerskap, og 2) opplevelsen av mening og livskvalitet for deltakere i gatelag.

Forskergruppen er ikke ferdig med analysearbeidet. Materialet er stort og viktig. Et eksempel på det kan være at de har gjort i alt 159 intervjuer med spillere hvorav 149 var gruppeintervjuer fra 2–9 deltakere, og 10 individuelle intervjuer. Det deltok 28 kvinner og 131 menn. Intervjuene med deltakerne fant sted i all hovedsak før, under og etter trening i de ulike gatelagene. Deltakerne fylte også ut et større kvantitativt spørreskjema.

De regner med å sluttføre analysearbeidet i løpet av tidlig høst for kunne presentere hele materialet før julen setter inn.

Foto: USN

8. Samfunnsregnskapet

Samunnsgevinstene ved gatelagenes aktiviteter oppstår på en rekke ulike måter. Samlet finner vi at gatelagene skaper samfunnsøkonomiske verdier for 731 millioner kroner årlig. I tillegg oppstår en rekke gevinster som ikke lar seg tallfeste i kroner.

8.1 Hvordan tallfestes gevinster i kronebeløp?

Samfunnsregnskapets formål er å beskrive de samlede samfunnsgevinstene ved gatelags-modellen. Samfunnsgevinstene ved gatelagsmodellen er alle positive virkninger som skapes for mennesker og grupper som berøres av gatelagene. Dette inkluderer gevinster for spillerne selv, for klubbene som gatelagene er en del av, for kommune, Nav og andre samarbeidspartnere og for samfunnet i stort.

I likhet med alle samfunnsøkonomiske analyser, er gevinstberegningene beheftet med usikkerhet. I samfunnsregnskapet forsøker vi å beskrive de viktigste gevinstene og tallfeste disse så langt det lar seg gjøre. Noen effekter er imidlertid krevende å tallfeste og inngår følgelig kun som ikke-prissatte gevinster. Selv om disse gevinstene ikke tallfestes i kroner og øre, er de like reelle, og må derfor inkluderes i totalbildet på lik linje med de tallfestede gevinstene. Samfunnsregnskapet ser kun på gevinstsiden, og vurderer ikke kostnadene ved gatelagene. Gevinstene omtales derfor som bruttogevinster.

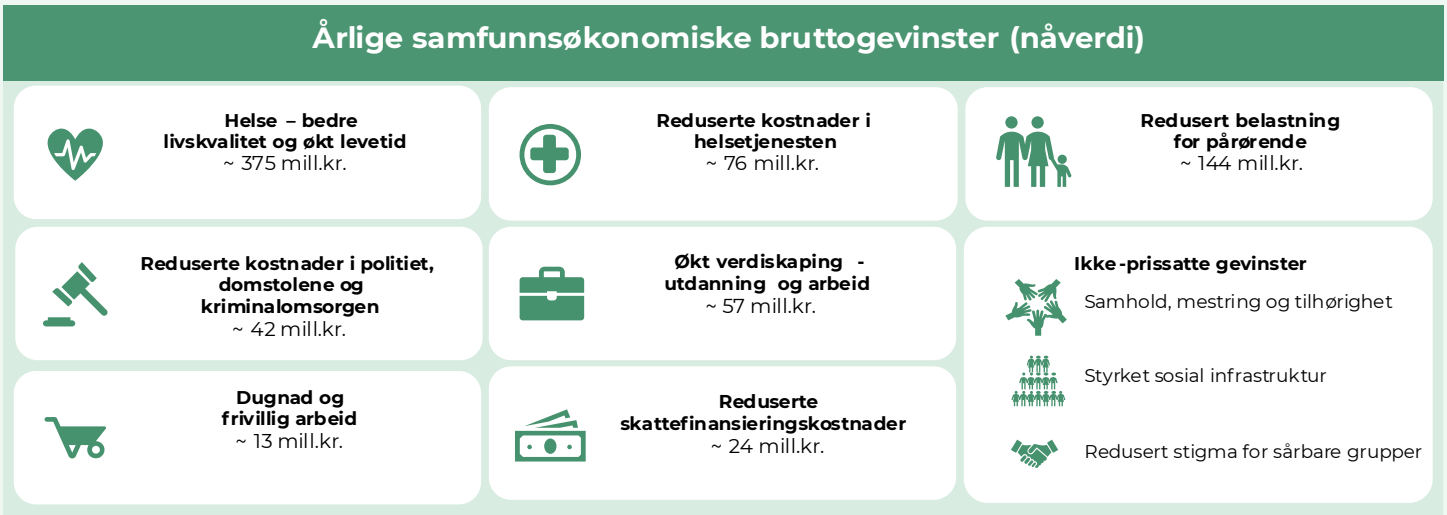
Det er metodisk utfordrende å skille gatelagets bidrag fra betydningen av annet arbeid i hjelpeapparatet. Personene som deltar på gatelagene mottar gjerne hjelp av primær- og spesialisthelsetjenesten, kommunen, Nav og andre. Beskrivelsene av gevinstene er derfor ikke et forsøk på å isolere gevinstene knyttet til gatelagenes virksomhet, men heller en sammenfatning av positive gevinster assosiert med gatelagsmodellen.

For de prissatte gevinstene presenterer vi årlige verdier knyttet til gatelagsmodellen. Disse omfatter dels nyttevirkninger som oppstår samme år, og dels gevinster over tid for personer som klarer å avslutte eller redusere sitt rusmiddelbruk. På bakgrunn av spillerundersøkelsen benytter vi anslag for hvor mange som blir rusfrie eller reduserer sin rusbruk over tid. Deretter beregner vi dagens verdi av de fremtidige samfunnsgevinstene dette medfører, basert på en antatt varighet på fem år i gjennomsnitt.

8.2 Gevinstområdene

Samlet beregner vi at gatelagene skaper samfunnsøkonomiske bruttogevinster på 731 millioner kroner årlig. Dette tilsvarer en økning på

Figur 8-1: Samfunnsøkonomiske gevinster

Note: Gevinstene skapes i samarbeid med klubbene, frivillige, kommunene, Nav og næringslivspartnere. I beregningene ser vi kun på gevinstsiden og ikke på kostnadene.

omtrent 8 prosent fra 2025, som i hovedsak forklares av økt aktivitet i og rundt gatelagene som følge av etableringen av flere lag, samt vekst i spillermasse i eksisterende lag. Samlet gir dette flere aktive gatelagsspillere og et høyere antall rusfrie timer. Deler av økningen har bakgrunn i inflasjonsjusteringer. I det følgende dekomponeres den samlede samfunnsgevinsten i ulike gevinstområder.

8.2.1 Gatelagsspillernes helsegevinst

Gevinsten av at aktive gatelagsspillere forbedrer sin helse gjennom deltakelse i gatelag er den største gevinstdriveren. Helsegevinsten kommer først og fremst av at en betydelig andel av gatelagsspillerne reduserer sin rusbruk når de blir aktive gatelagsspillere. Samtidig skapes ytterligere helsegevinst av at alle aktive gatelagsspillere deltar i fysisk aktivitet, som gir en helseforbedring, også uavhengig av rusbruk.

En person med alvorlig rusbruk har om lag 20 år kortere forventet levetid og redusert livskvalitet enn andre. Reduksjon i rusmiddelbruk, kombinert med økt fysisk aktivitet, har derfor stor påvirkning på spillernes liv. Samlet estimerer vi at helsegevinsten for gatelagsspillerne har en verdi på 375 millioner kroner.

8.2.2 Pårørendegevinst

Rusavhengighet har ikke kun negative effekter for den avhengige, men også for pårørende. Særlig for de nærmeste pårørende, som familie og partnere, kan rusmiddelbruk være en stor belastning. En gatelagsspillers reduserte rusmiddelbruk gir derfor gevinster også for spillerens nærmeste pårørende. Gevinsten skapes gjennom flere kilder. Den samlede gevinsten for gatelagsspillernes pårørende estimeres til 144 millioner kroner, hvorav 71 millioner er knyttet til økt helserelatert livskvalitet og 34 millioner er knyttet til spart tidsbruk som igjen gir mer tid til lønnet arbeid og fritid. Videre kommer 35 millioner kroner fra en direkte reduksjon i merkostnader forbundet med blant annet skadeverk, tyveri, gjeldsbetaling og kjørekostnader, mens 4 millioner er knyttet til en reduksjon i pårørendes bruk av offentlige tjenester i helse- og justissystemet.

8.2.3 Reduserte kostnader i helsetjenesten

Personer med rusutfordringer utgjør en relativt ressurskrevende gruppe i helsetjenesten, da de ofte har behov for ulike former for behandling. Når gatelagsspillere reduserer eller overvinner sine rusutfordringer, reduseres behovet for slike tjenester, noe som gir besparelser i helsetjenesten. I et samfunnsregnskap betraktes besparelser i offentlige virksomheter som en samfunnsgevinst. I dette tilfellet er denne gevinsten estimert til om lag 76 millioner kroner.

8.2.4 Redusert belastning for politi, domstolene og kriminalomsorgen

I tillegg til å gi økt belastning på helsetjenester, er rusmiddelbruk også forbundet med ulike former for kriminalitet, som fører til belastning for politi, domstoler og kriminalomsorgen. Kriminalitet som forbindes med rusmiddelbruk er særlig ulike former for svart økonomi, vold, ordensforstyrrelser og kjøring i ruspåvirket tilstand. Redusert rusmiddelbruk innebærer derfor også en reduksjon i kostnadene som påfaller politi, domstolene og kriminalomsorgen. Denne samfunnsgevinsten er estimert til omtrent 42 millioner kroner.

8.2.5 Økt verdiskapning

Veien fra gatelagsdeltakelse til arbeidstrening og jobb er godt tilrettelagt for spillere som har kommet langt i bedringsprosessen. For mange av spillerne fungerer gatelagene som et steg på veien tilbake til, eller for første gang ut i, fast jobb. Alt lønnet arbeid har en direkte samfunnsøkonomisk gevinst fordi det er forbundet med økt verdiskaping. Basert på omfanget av gatelagsspillere som i løpet av 2025 har tatt steget ut i lønnet arbeid, i full- eller deltid, beregner vi en samlet verdiskapingsgevinst på 57 millioner kroner.

8.2.6 Dugnad og frivillig arbeid

Spillerne og frivillige rundt gatelagene legger i løpet av et år ned en formidabel innsats i dugnadsarbeid og annet frivillig arbeid. Timer som jobbes frivillig har, i likhet med andre arbeidstimer, en økonomisk verdi. Vi estimerer at verdien av alt det ulønnede arbeidet som gjøres i og rundt gatelagene utgjør omtrent 13 millioner kroner årlig.

8.2.7 Reduserte skattefinansieringskostnader

Skattefinansieringskostnader er en teoretisk størrelse, som alltid inkluderes i samfunnsøkonomiske analyser. Skattefinansieringskostnader handler om at offentlige overføringer, både i form av finansiering av offentlige tjenester og trygdeutgifter, finansieres med vridende skatter. At skatter er vridende betyr at de endrer den økonomiske atferden til forbrukere og produsenter, som kan føre til samfunnsøkonomisk tap fordi det påvirker effektiviteten i markedet. Den samlede reduksjonen i skattefinansieringskostnader er i dette tilfelle beregnet til å utgjøre om lag 24 millioner kroner årlig.

8.3 Ikke-prissatte gevinster

Utover de beskrevne samfunnsgevinstene skapes en rekke gevinster som ikke lar seg tallfeste i kronebeløp. I det følgende beskrives tre av de viktigste i korte trekk.

8.3.1 Samhold, tilhørighet og fellesskap uten rus

Personer med rusutfordringer opplever ofte utenforskap og ensomhet, og mange har i perioder av livet mistet kontakten med tidligere nettverk. For personer som er i en prosess mot rusfrihet, er det ofte avgjørende å trekke seg bort fra etablerte rusmiljøer, men dette innebæres samtidig tap av viktige sosiale relasjoner.

Gatelagene tilbyr en arena der spillere møtes jevnlig, hvor det eneste kravet for deltakelse er å møte rusfri. Samholdet og tilhørigheten som skapes gjennom aktiv deltakelse, beskrives av mange spillere som den aller viktigste gevinsten.

8.3.2 Styrket sosial infrastruktur i lokalmiljø

Gatelagene eksisterer i et samarbeid mellom ulike aktører, som fotballklubber, kommuner, Nav og andre samarbeidspartnere. Samarbeidet legger til rette for at ruskonsulenter, jobbkonsulenter, trenere og frivillige, møtes rundt gatelag og -spillere på en samlet og koordinert måte. Dette bidrar til at kunnskap og ressurser deles på tvers av aktørene. Over tid bygger dette opp en varig struktur og et nettverk i lokalsamfunnet, som kommer både gatelagsspilere og andre personer med rus-utfordringer til gode.

8.3.3 Redusert stigma for sårbare grupper

Personer med rusutfordringer møter ofte fordommer og stigmatisering i samfunnet. Gjennom gatelagene får spillerne en synlig og anerkjent rolle i klubben. Ofte blir spillerne også synlige i lokalmiljøet rundt klubben, for eksempel gjennom deltakelse i klubbens aktiviteter, dugnadsarbeid ved A-lagskamper og synlighet i lokalmiljøet og media.

Denne synligheten kan bidra til å endre omgivelsenes oppfatning av gruppen, ved at spillere i større grad blir sett i kraft av sin rolle som klubbrepresentant, fotballentusiast eller frivillig, fremfor kun i kraft av rusutfordringene sine. Dette kan bidra til å redusere stigma både for den enkelte spiller og gruppen som helhet.

Gode lagkamerater under Nasjonal Turnering

Foto: Victor Hofsøy, FK Eik Tønsberg Gatelag

Vedlegg: Metodikk for gevinstberegning

Vedlegget inneholder beskrivelser av vår overordnede metodiske framgangsmåte og hvordan de ulike prissatte gevinstene er beregnet. Å tallfeste samfunnsøkonomiske gevinster er forbundet med usikkerhet, og resultatene må derfor tolkes med varsomhet. Samtidig kan vi med trygghet slå fast at gatelagene gir betydelige gevinster, og beregningene er ment å illustrere dette. Samfunnsregnskapet ser kun på gevinstsiden, og vurderer ikke kostnadene ved tiltaket.

Overordnet framgangsmåte

De prissatte gevinstene er beregnet som årlige gevinster. Dette omfatter både gevinster som oppstår i det enkelte året, og gevinster for spillere som opprettholder redusert rusbruk eller rusfrihet over tid.

Anslaget på hvor mange spillere som blir rusfrie eller reduserer sin rusbruk, er basert på svar fra gatelagenes spillerundersøkelse og klubb-undersøkelse. Begge undersøkelsene gjennomføres av Fotballstiftelsen. Andelen spillere som oppgir at de er rusfrie eller ruser seg mindre, benyttes til å anslå omfanget av redusert rusbruk blant aktive gatelagsspillere. Basert på resultater fra spillerundersøkelsen over flere år legger vi til grunn 38 prosent av spillerne ikke lenger ruser seg, og 39 prosent ruser seg mindre. Det legges videre til grunn at deltakelse i gatelagene har vært en viktig medvirkende faktor.

Anslaget på antall spillere justeres for å ta hensyn til at gevinsten ikke bare tilfaller spillere som blir rusfrie eller reduserer rusbruken i analyseåret. Deler av gevinsten tilordnes også eksisterende spillere som allerede har oppnådd redusert rusbruk eller rusfrihet, og hvor gatelaget kan bidra til å opprettholde denne situasjonen over tid.

Vi beregner nåverdier i tråd med veilederen for samfunnsøkonomisk analyser (DFØ, 2023) og benytter en kalkulasjonsrente på 4 prosent til å neddiskontere fremtidige gevinster. For å justere for at reallønnen og dermed verdsettingen av liv blir litt høyere hvert år, korrigerer vi med en årlig realprisvekst på 0,9 prosent. Netto diskonterings-rente blir dermed 3,1 prosent. Alle tall er oppgitt i 2026-kroner.

Helse – bedre livskvalitet og økt levetid

Bedret helse for gatelagsspillerne er den største beregnede gevinsten ved gatelagsmodellen. Bedret helse som følge av redusert rusbruk og økt fysisk aktivitet slår ut i redusert sykdomsbyrde. Ifølge det internasjonale sykdomsprosjektet Global Burden of Disease var det samlede årlige helsetapet i Norge knyttet til bruken av cannabis, opioider, amfetamin og kokain i 2019 anslått til 19 129 helsetapsjusterte leveår. Med en prevalens av slik rusbruk anslått til 45 448 personer, gir dette anslagsvis 0,42 helsetapsjusterte leveår per år per person, noe som reflekterer tidlig død og redusert helse for mange rusavhengige.

Anslaget på 0,42 helsetapsjusterte leveår per person benyttes som referansepunkt. Ettersom deler av helsetapet knyttet til langvarig rusbruk må antas å være varig, legger vi til grunn en årlig gevinst på 0,3 kvalitetsjusterte leveår for personer som blir rusfrie. Dette bidrar til å redusere risikoen for å overvurdere helsegevinstene. Forutsetningen reflekterer også at deltakelse i gatelagene kan være en viktig medvirkende faktor til forbedret helse og livskvalitet, uten nødvendigvis å være den eneste årsaken til de observerte forbedringene. Videre antar vi at personene som reduserer rusbruken får en lavere gevinst, satt til 0,1 kvalitetsjusterte leveår per person per år.

Samtidig får samtlige av spillerne en gevinst av økt fysisk aktivitet gjennom fotballtreningene. Dette gjelder også de spillerne som ikke oppgir at de reduserer rusbruken som følge av deltakelse i et gatelag, om lag 23 prosent av spillerne. Helse-direktoratet anslår at en person som går fra å være fysisk inaktiv til å være delvis aktiv vinner 0,08 kvalitetsjusterte leveår hvert år. For å ta høyde for at mange av gatelagsspillerne har sammensatte helseutfordringer knyttet til rusavhengighet, legger vi til grunn en lavere årlig gevinst på 0,02 kvalitetsjusterte leveår per person.

For å unngå dobbelttelling, beregner vi effekten av økt fysisk aktivitet kun for spillere som ikke oppgir å ha redusert rusbruken, ettersom helsegevinstene av økt fysisk aktivitet allerede inngår i beregningen av redusert rusbruk. Verdien av et kvalitetsjustert leveår er forutsatt å være om lag 1,6 millioner uten produksjonstap og om lag 1,86 millioner med produksjonstap. Dette er verdier i 2026-kroner, inflasjonsjustert fra Helsedirektoratets utkast til veileder om hvordan helseøkonomiske effekter skal behandles i samfunnsøkonomiske analyser (Helsedirektoratet, 2021), og konsekvent med

utredninger fra Helsedirektoratet og tidligere publisert forskning (Helsedirektoratet, 2018); (Bugge, Sæther, Brustugun, & Kristiansen, 2021)). Vi benytter verdien uten produksjonstap og anslår dermed den totale gevinsten i form av bedre livskvalitet (helse og fysisk aktivitet) til 375 millioner kroner per år.

Pårørendegevinst

Rusutfordringer påvirker ikke bare den enkelte, men også familie og andre nærstående. Mange pårørende opplever redusert livskvalitet, økt tidsbruk og økonomiske belastninger som følge av en nærståendes rusbruk. For å anslå disse virkningene benytter vi informasjon om antall pårørende per gatelagsspiller fra tre gatelag. Undersøkelsen viser at spillerne i gjennomsnitt har 3,7 pårørende, hvorav 0,6 av disse bor i samme husstand som spilleren. Forenklet legger vi derfor til grunn at gatelagspillerne har 0,6 pårørende i egen husstand og tre pårørende utenfor husstanden.

For å estimere tapt livskvalitet blant pårørende til gatelagsspillere benytter vi estimater fra Jarl, Johansson, Eriksson og Eriksson (2006), som ser på samfunnskostnadene ved alkoholbruk i Sverige. Rapporten legger til grunn at pårørende i samme husholdning, og pårørende utenfor husholdningen, taper henholdsvis 0,08 og 0,01 kvalitetsjusterte leveår. Vi vurderer det som rimelig å anta at tapet av kvalitetsjusterte leveår for pårørende av rusbrukere er minst på samme nivå som for pårørende av personer med alkoholproblemer. Tilsvarende tidligere beregninger, benytter vi verdien av et kvalitetsjustert leveår uten produksjonstap på 1,6 millioner kroner med antakelsen om 0,6 pårørende per spiller innad i husstanden og 3 pårørende per spiller utenfor husstanden, gir det en samlet årlig gevinst på rundt 71 millioner kroner.

Videre er det mange pårørende som opplever at rollen som pårørende tar mye tid. Dette er forbundet med samfunnsøkonomiske kostnader, knyttet til både tapt arbeidstid og fritid. Beregningene er gjort med Unit cost-metoden, basert på en britisk studie som viser at pårørende til personer med rusutfordringer i snitt taper 226 timer per årsverk (Copello, Templeton, & Powell, 2009). Lønnsstatistikk fra SSB (2024) viser en gjennomsnittlig timelønn i Norge på 382 kroner. Beregningene er justert med en faktor på 0,7 basert på SSB (2024) sin sysselsettingsstatistikk som tilsier at om lag 70 prosent av personer som er 55 år eller eldre er i arbeid. Tidsbesparelsen for de pårørende er beregnet å gi en årlig gevinst på omtrent 34 millioner.

Pårørende opplever også kostnader knyttet til kriminalitet, for eksempel ved at personen med rusutfordringer kan stjele penger for å finansiere narkotikakjøp, ødelegge eiendeler eller lignende. I en rapport fra Samfunnsøkonomisk Analyse om kostnader ved kriminalitet anslås det at de samlede kostnadene ved kriminalitet som er relevant for pårørende summerer seg til 241 000 kroner per tilfelle i 2019-kroner (Samfunnsøkonomisk Analyse, 2022). Vi anslår at hver type kriminalitet som er inkludert i kostnaden treffer hver enkelt pårørende én gang hvert femte år. Dette tilsvarer en kostnad på 61 000 kroner i 2026-kroner. Det gir en årlig gevinst for pårørende på om lag 35 millioner kroner.

Til sist, er det å være pårørende til en person med rusutfordringer forbundet med utgifter til offentlige tjenester. Anslaget på den samlede årlige besparelsen knyttet til offentlig tjenester for pårørende er rett under 4 millioner kroner. Verdien er beregnet som en andel av de totale kostnadene i justis- og helsetjenester per person med rusutfordringer.

Samlet anslår vi at redusert rusbruk og rusfrihet blant gatelagsspillerne gir pårørende en årlig gevinst på om lag 144 millioner kroner.

Reduserte kostnader i helsetjenesten

Ifølge beregninger fra Oslo Economics (2020), om konsekvenser av økt bruk av illegale rusmidler i befolkningen, utgjorde de årlige gjennomsnittlige utgiftene til primær- og spesialisthelsetjenesten knyttet til behandling av personer med rusutfordringer 106 000 kroner per person i 2019. Vi inflasjonsjusterer dette til 2026- kroner og multipliserer med anslaget på spillere som blir eller holder seg rusfrie i gatelagene, og finner en årlig innsparing i helsetjenesten på om lag 76 millioner kroner.

Redusert belastning for politi, domstolene og kriminalomsorgen

Tilsvarende som for reduserte kostnader i helsetjenesten bygger anslagene for redusert belastning for politi, domstoler og kriminal-omsorgen er bygger på beregninger fra Oslo Economics (2020) om konsekvenser av økt bruk av illegale rusmidler. Med utgangspunkt i kostnadsanslagene i rapporten, estimerer vi at de årlige kostnadene for politi, domstolene og kriminalomsorgen knyttet til illegale rusmidler, er omtrent 73 000 kroner per person med rusutfordringer i 2026-kroner. Ved å anta at kostnadene bortfaller for spillerne som blir rusfrie, anslår vi en total gevinst på om lag 42 millioner kroner.

Økt verdiskaping

Vi legger til grunn at rundt 10 prosent av spillere går over i et varig lønnet arbeidsforhold årlig. Anslaget er basert på gjennomsnittlige resultater fra klubbundersøkelsen over flere år. Videre legger vi til grunn at disse spillerne oppnår en lønn tilsvarende nedre kvartil for alle næringer i en heltidsstilling. I 2025 tilsvarte dette 574 200 kroner (SSB tabell 11418), eller 588 364 kroner målt i 2026-kroner.

For å anslå verdiskapningen ved økt sysselsetting benytter vi arbeidskraftskostnaden som mål på arbeidstakernes marginale produktivitet. Vi legger derfor til et påslag på 40 prosent for feriepenger, tjenestepensjon, arbeidsgiveravgift og øvrige arbeidskraftskostnader. Dette gir en årlig verdiskaping på om lag 823 000 kroner per person i fullt arbeid.

Videre legger vi til grunn at de aktuelle spillerne i gjennomsnitt arbeider i 50 prosent stilling. Basert på disse forutsetningene anslår vi den årlige produksjonsgevinsten ved økt arbeidsdeltakelse til om lag 56 millioner kroner.

Dugnad og frivillig arbeid

Klubbundersøkelsen for 2025 viser at det gjennom året ble lagt ned 18 184 timer med frivillig arbeid rundt gatelagene, i tillegg til 13 726 timer med frivillig arbeid gjennomført av gatelagsspillerne selv. Erfaringsmessig vet vi at dette typisk er konservative anslag, da mange dugnadstimer ikke registreres, men mer sees som en del av den ordinære aktiviteten og de rusfrie timene disse skaper.

For å verdsette verdien av ulønnet arbeid, benytter vi SSBs satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner. Satellittregnskapet samler statistikk om den frivillige sektoren, og viser blant annet sektorens bidrag til bruttonasjonalproduktet og verdien av ulønnet arbeid. Den gjennomsnittlige lønnskostnadsekvivalenten for ulønnet arbeid på tvers av frivillig sektor tilsvarte 548 725 kroner per årsverk i 2018. Inflasjonsjustert til 2026 blir dette 714 434 kroner.

Den gjennomsnittlige lønnskostnadsekvivalenten for ulønnet arbeid og den totale mengden frivillige arbeidstimer i og rundt gatelagene, brukes til å estimere verdien av den frivillige innsatsen. Samlet beregner vi denne verdien til om lag 13 millioner kroner årlig.

Reduserte skattefinansieringskostnader

Offentlige overføringer, både i form av finansiering av offentlige tjenester og trygdeutgifter, finansieres med vridende skatter. At skatter er vridende betyr at de endrer den økonomiske atferden til forbrukere og produsenter, som kan føre til samfunnsøkonomisk tap fordi det påvirker effektiviteten i markedet.

Ifølge veilederen for samfunnsøkonomisk analyser (DFØ, 2023) skal denne kostnaden verdsettes til 20 prosent av overføringen. Vi anslår den reduserte skattefinansieringskostnaden på følgende måte.

- 85 prosent av kostandene i helsetjenesten antas dekket av det offentlige, basert på SSBs helseregnskap (SSB-tabell 10811).
- For politi, domstolene og kriminalomsorgen antas det at alle kostnadene er dekket av det offentlige. Skattefinansieringskostnaden er 20 prosent av disse kostnadene.
- Videre legger vi til reduksjonen i uføretrygd som forventes i forbindelse med spillerne som går over i arbeid og antar at spillerne i utgangspunktet får ytelser fra det offentlige tilsvarende minstesatsen for 100 prosent uføretrygd, som er 345 332 kroner for enslige. Deretter antar vi at overgangen til 50 prosent arbeid utløser en reduksjon på 25 prosent i uføretrygden. Grunnen til dette er at en del spillere mottar offentlig støtte i forbindelse med jobben de får. Til slutt beregner vi skattefinansieringskostnaden av dette som 20 prosent av den reduserte uføretrygden.

Til sammen blir den årlige reduserte skattefinansieringskostnaden om lag 24 millioner kroner.

9. Referanser

Bretteville-Jensen, A. (2000). Kjønnsforskjeller i bruksmønster og helse blant intravenøse heroinmisbrukere i Oslo. *Tidsskfrift for den norske legeforening*. Hentet fra https://tidsskriftet.no/2000/01/klinikk-og-forskning/kjonnsforskjeller-i-bruksmonster-og-helse-blant-intravenose

Bugge, C., Sæther, E., Brustugun, O., & Kristiansen, I. (2021). Societal cost of cancer in Norway - Results of taking a broader cost. *Helath Policy, August*, 1100-1107.

Copello, A., Templeton, L., & Powell, J. (2009). Adult family members and . London: UKDPC.

DFØ. (2023). Veileder i samfunnsøkonomiske analyser. Oslo: Direktoratet for forvaltning og økonomistyring.

European Union Drugs Agency. (u.d.). *Women and drugs: health and social responses*. Hentet fra https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/women-and-drugs-health-and-social-responses_en

Folkehelseinstituttet. (2018). *Psykisk helse i Norge*.

Helsedirektoratet. (2018). Pasient- og brukerrettighetsloven med kommentarer. Oslo: Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet. (2021). Helseøkonomiske og samfunnsøkonomiske gevinster. Oslo: Helsedirektoratet.

Jarl, J., Johansson, P., Eriksson, A., & Eriksson, M. (2006). Till vilket pris? Om alkoholens kostnader och hälsoeffekter i Sverige 2002. Stockholm: SoRAD.

Karlsson, B. E., Nesse, L., & Borg, M. (2023). *«Det er ingen terskel her»: Erfaringer med meningsfulle aktiviteter, medborgerskap og livskvalitet i Psykiatrialliansen*. Universitetet i Sørøst-Norge/Universitetet i Søraust-Noreg.

Kobro, L., Borg, M., Karlsson, B., & Vike, H. (2019). Recovery på banen - Gatelag som samskapende sosial innovasjon i norske kommuner. USN Skriftserien nr. 16: 2019.

Nesse, L., Karlsson, B. E., & Johannessen, A. (2025). *Everyone Is Welcome, Always: Self-Reported Benefits of Participation and Associations Between Sense of Engagement, Social Inclusion, and Life Satisfaction Among the Members of a Community Sports Team*.

Ogundipe, E., Borg, M., Thompson, T., Knutsen, T., Johansen, c., & Karlsson, B. (2020). Recovery on the Pitch: Street Football as a Means of Social Inclusion. *Journal of Psychosocial Rehabilitation and Mental Health*, ss. 231–242.

Oslo Economics. (2020). Konsekvenser av økt bruk av illegale rusmidler i befolkningen. Oslo: Oslo Economics.

Rusopplysningen. (u.d.). *Rusopplysningen*. Hentet fra https://rusopplysningen.no/kjoennogrus

Samfunnsøkonomisk Analyse. (2022). *Samfunnsøkonomiske kostnader av kriminalitet*.

Simonsson, S. F., Moe, A., & Marthinsen, E. (2023, Mars 13). Samskaping av velferdstjenester – en hegemonisk idé med tvetydig praksis. *Tidsskrift for velferdsforskning*, ss. 1-14.

Thompson, T., Knutsen, T., Johansen, C., Borg, M., & Karlsson, B. (2019). Gatelagsfotball som Recovery på banen - "Verdens beste ettervern?". Universitetet i Sørøst-Norge Senter for psykisk helse og rus.

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

E-post og telefon:
post@osloeconomics.no
+47 21 99 28 00

Besøksadresse:
Klingenberggata 7A
0161 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo